

בתי-אבות חסידיים אחרים בפולסיה

(גינזבורג), בנו של הצדיק ר' שמואל הלוי מקושיווקה (עיירה בוהלין, לא רחוק מן המרכז החסידי הידוע נסכיז'¹⁸). ר' שמואל היה חברו הקרוב של הצדיק הוהליני הידוע ר' מרדכי מנסכיז'¹⁹. מן המכתב שכתב אליו ר' אשר הראשון מסטולין (בין תקס"ב — 1802 ובין ראשית תקפ"ז — 1826), אנו למד דים שבין שני הצדיקים היו יחסי ידידות וקשרי חיתון²⁰.

כיצד יסד ר' וולף שושלת עצמאית במרכז 'האיזור הקארליני' לא נודע לנו בדיוק. המקור החסידי היחידי שמזכיר את ר' וולף מצינו בתור 'הרב אב בית דין'²¹. כן מספרים היו בעם, שר' וולף נבחר תחילה כרב בדאויד-הורודוק ונעשה אחר כך, כנראה בזכות יחוס אבותיו, גם לרבי באותו מקום. פרטים מדויקים על אישיותו, על חייו ועל שנת מותו חסרים לנו, אבל אגדות עממיות שונות על פטירתו מעידות על מידת פירסומו והשפעתו.

יורשו על כסא הרבי היה בנו ר' דוד, שלפי מסורת העם לא היתה חשיבותו מרובה. כך, דרך-משל, אין שמו של ר' דוד נזכר כלל בביוגרפיה המשפחתית הקצרה, שמוצאה ממקור חסידי²². כנגד זה היה בנו של ר' דוד, ר' ישראל-יוסף הלוי, אישיות מרכזית בענף חסידי זה. הוא קנה לו שם כלמדן ונהג את עדתו ביד רמה. בני עירו, כבני הסביבה כולה, רחשו לו יראת-כבוד. שלא כחסידי ברזנה, פשוטי-עם ברובם, היו בין החסידים של ר' ישראל-יוסף גם בני-עלייה שבחברה ואפילו מבתי המתנגדים. כך, דרך-משל, בשעת ביקורו בבית-התפילה ההורודוקאי בפינסק היה בא אל 'שולחנו' הרב-מטעם של העיר פינסק, העסקן והמשכיל ביילין²³ ואחרים. ר' ישראל-יוסף קשור היה קשרים אישיים וקשרי-חיתון בצדיק הידוע מוהלין ר' יצחק מנסכיז'. ממכתבי ר' ישראל-יוסף אליו (מהשנים תרי"ז — 1856, תחילת תרכ"ב — 1861, תרכ"ד —

18 קליינבוים, שמע שלמה, חלק ב, עמ' 21.

19 זכרון טוב, לר' יצחק מנעסכאיז' הוצא לאור על-ידי י. לנדא, עמ' 94. ר' שמואל היה אביה של שושלת חסידית עצמאית, שנשכחה אפילו בחוגים חסידיים. יורשו של ר' שמואל בקושיווקה היה בנו ר' מיכל, ובשנת תרנ"ב (1892) היה נכדו ר' שמואל רבי בקושיווקה (זכרון טוב, עמ' 94).

20 בית אהרן, לר' אהרן מקארלין, עמ' 294. במכתב זה נזכר 'בני אהרן יחיה' הוא ר' אהרן השני, שנולד בשנת תקס"ב (1802). ר' אשר הראשון נפטר בראשית שנת תקפ"ז (1826).

21 זכרון טוב, לנ"ל, עמ' 93. ממקור זה יוצא, כי ר' וולף נפטר לפני חודש תמוז תרי"ט (1589), שכן נכדו ויורש-כסאו בהורודוק ר' ישראל-יוסף מזכיר אותו בצירוף ברכת המתים במכתבו, אשר כתב אל ר' יצחק מנסכיז' באותו זמן.

22 זכרון טוב, שם.

23 עיין עליו: טויזנט יאר פינסק, עמ' 270, 329.

בתי-אבות חסידיים אחרים בפולסיה

(1864) אנו למדים על תלותו בר' יצחק מנסכין. בפיסקה: 'והנני להתנפל ולהתחנן... לבל ימיש זכרוננו מלפניו... שאוכל לישב בביתי בשלוה והש-קט'²⁴ מתכוון הוא, כנראה, למחלוקת שפרצה בזמנו בין חסידיו לבין חסידי סטולין, שחסידי הורודוק נראו בעיניהם חסידים נחותי-דרגה. נוסח התפילה בבית-התפילה שלו בהורודוק, שנקרא 'בית-התפילה של הרב', היה קרוב לנוסח-והלין.

ר' ישראל-יוסף נפטר בשנת תרנ"ט (1899) בערך, ו'אוהל' משותף הוקם על קברו, על קבר אביו ועל קבר סבו בבית-העלמין שבהורודוק. על מצב החסידות ההורודוקאית לאחר פטירתו של ר' ישראל-יוסף ועל ההבדל בין חסידי הורודוק וחסידי קארלין-סטולין כותב עד-ראייה, איש דאוויד-הורודוק, בזכרונותיו 'דויד-הורודוק לפני חמישים שנה': 'לדויד-הורודוק היתה שושלת צדיקים משלה. בניו ונכדיו של הרב הזקן... ר' ישראל-יוסף שוכנים בתוכה... הרחוב בו נמצא בית מדרשו של "הרב הזקן" שימש מקום-מגורים לבניו ולבנותיו. הם חיו חיי עוני, אולם בכבוד, לאורו הרחוק והקר של הכוכב שדעך — הוא הסבא שלהם "הרב הזקן". אחרת היה בבית-הכנסת ('שטיבל') של חסידי סטולין. כאן שררו שמחה וחדוות החיים, בפרט כשהרבי מסטולין היה בא לעיירה. בימים אלה אפילו המתנגדים היו הולכים לבתי-הכנסת שלהם בהסתר ובצדי דרכים, מחמת פחד מכה בצואר או בעורף שעלול לנחות להם בגילופין חסיד סטולינאי. לא כל שכן חסידיו של "הרב הזקן", שהיו מדוכאים ונכי רוח. דויד-הורודוק היתה עיר הבירה של הרב ר' ישראל-יוסף כשם שהיתה סטולין בירתו של ר' אהרן'.

על ההבדל בחייהם הרוחניים והחברתיים שבין חסידי סטולין לבין חסידי הורודוק בתקופה הזאת כותב עד-ראייה שני, בן העיר לוניניץ: 'בית-הכנסת הגדול שנקרא בפי היהודים "די אלטע שול" (היה) מרכז חסידי סטולין, "די האראדאקער שול" (היה) — מרכז חסידי הורודוק. בית המדרש הישן היה הרא-שון שנבנה בשנת תרנ"ה (1895). כאן התפלל הרב, ראשוני הישוב היהודי ועשירי העיר. בית מדרש זה היה גדול ויפה ובו ספריה תורנית עשירה. רוב חסידי סטולין התפללו בנוסח המיוחד להם ובהתלהבות המציינת את חסידי סטולין-קארלין. הללו לא היו חובבי חזנות ולא להוטים אחרי בעל תפילה ובעל דקדוק. וכן לא גרסו "מגידים" ודוברי מוסר... תפילת חסידי סטולין היתה בקולי קולות ובהתרגשות, בלווית מחיאת כף אל כף, טפיחה על הספסל, רקיעת

24 זכרון טוב, לנ"ל, שם.

בתי־אבות חסידיים אחרים בפולסיה

רגליים או ריצה בבית המדרש מפינה לפינה וממקום למקום. לא הקפידו על הטעמה דקדוקית. בעיקר שמו לב ל"כוונה" והיו תפילות שבאמת עשו רושם גדול וכביר. מי ששמע את תפילת חסידי סטולין... ביחוד את ה"יהי רצון" ב"ספירת העומר" — לא ישכח לעולם תפילה נרגשה זו... כאילו הבליט כל אחד ואחד מהם את דמותו ותכונתו. פרק לעצמו הוא ה"שלוש סעודות", שערכו בבית הכנסת מדי שבת אחרי תפילת מנחה. שירת ה"זמירות" מפי המקהלה החסידית בלי מנצח, נתעלתה לשיא ההתלהבות... ומה גדלה ההילולא וחינגא החסידית אחרי "ברכת הגפן" כשהגוף התחמם קצת ל"עלית נשמה". אז נעזבו השולחנות, נוצרה שרשרת והחסידים יצאו במחול מסביב לבימה, אחוזי יד ביד או יד בכתף. כאן בטלו המחיצות והניגודים: עשיר ורש, למדן ואיש דלת העם, זקן וצעיר, כולם נתמזגו לגוש אחד של יהודים רוקדים. אחרי כל סיום והפסקה היה ראש הרוקדים מכריז "שנזכה לשנה הבאה, ושנגיע לישועות ולנחמות ליהודים, ומשיח צדקנו יבוא במהרה בימינו"... בית המדרש דחסידי הורודוק היה השני שנבנה בשנת תרס"ג (1903). אם בבית המדרש הישן היו רוב המתפללים מ"פני העיר", העשירים — סוחרים היעירות, הרי כאן היו המתפללים רובם בעלי מלאכה... המיסדים והבונים הראשונים היו מבני "עמך"... ולבית מדרש זה (היה) צביון עממי. כאן לא שרר ה"יחוס"... אלא ענווה ופשטות. גם הרבי של חסידי הורודוק נהג בפשטות וענווה... לחסידי הורודוק לא היה רבי אחד, אלא כל משפחת הגינזבורגים: ר' בובלה (ר' וולף), ר' אלתר־קה, ואחר כך הרבי הצעיר ר' וולוולה, בן הרבי ר' איציקל (ר' יצחק). חסידי הורודוק היו ברובם בעלי מלאכה: סנדלרים, עגלונים, נגרים וכדומה... התפילה לא היתה צעקנית אלא מתונה, נוסח וניגון ידועים ומתונים. הגבאים היו אנשי פשוטים. גבאי ראשון... מבוני בית המדרש לא ידע אפילו לחתום כהוגן, בכל זאת ניהל את בית הכנסת לשביעת רצון המתפללים ובכל שנה נבחר שוב לגבאי. הגבאי השני היה... ספר ומנגן לפי מקצועו. גם כאן ערכו "שלוש סעודות", אבל בצורה צנועה יותר... לחסידי הורודוק היו זמירות וניגונים משלהם. גם הם יצאו במחולות, אבל בלי התלהבות של חסידי סטולין. כאן התברכו לא רק "בישועות ונחמות", אלא גם בברכות אישיות, כגון: "שנשתה בקרוב בחתונת בתך", "ולואי שישתחרר בנך מעבודת הצבא" וכדומה. ואם גבאי בית הכנסת לא היו למדנים, הרי שמש בית הכנסת היה יהודי בר־אורין... ימים רבים היו בבית המדרש שרים תפילות כגון: "יה אלי וגואלי", ו"אשריך ישראל" לפי הניגון שלו. בבית המדרש של חסידי הורודוק שררה רוח של ליבראליות. כאן, למשל, הרשו... לפתוח בית־ספר בחדר הסמוך, וקבלנו תמיד רשות לערוך

בתי-אבות חסידיים אחרים בפולסיה

כאן אספות ציוניות... שמחה וששון שררו בקרב חסידי הורודוק בזמן הביקור המסורתי של אחד מצדיקי הורודוק בעיר (לוניניץ): ר' בבלה, ר' אלתרקה והרבי הצעיר ר' וולוולה. במשך שבוע שלם היתה השמחה במעונם... ר' בבלה הצטיין בצדקתו וענוותנותו, ועשה רושם (על מידעיו). הוא היה אהוב ומאד נערץ בקרב חסידיו.

הזכרונות הללו מתארים את היחס ששרר בין ענפי חסידות אלה בליטא וההווי האופייני לכל ענף וענף בימים ההם כפי שנראו בעיני משכילים. מבין צאצאיו של ר' ישראל-יוסף, נודעה עוד השפעה מסוימת לנכדו ר' יצחק (נפטר בשנת תרס"ח — 1908).

מלבד המכתבים של ר' ישראל-יוסף, שנזכרו למעלה, לא הניחו אחריהם צדיקי הורודוק דברים שבכתב. צמיחתה של השושלת באה, כנראה, עם בחירת בנו של צדיק לרב, שהיה לרב ולרבי כאחד. מבחינה זו דומה תקומתה של שושלת זו לתקומת השושלת הליבשאית. בענף ההורודוקאי הקטן בלטה רק אישיותם של הצדיקים ר' וולף ור' ישראל-יוסף, שהגדילו במקצת את מחנה החסידים בפינה זו של פולסיה²⁵.

25 זכרונות ואגדות על הצדיקים של השושלת ההורודוקאית שהובאו כאן הועלו בספר: דויד-הורודוק, ספר זכרון, בעריכת י. עידן ואחרים, עמ' 92, 95, 153, 155, 208, 412, תל-אביב (ללא ציון שנת הדפוס), במאמר הכתוב על-ידי אחת מצאצאי השושלת צ. קונדה-גינזבורג, זכרונות, שם, עמ' 97—99, ובספר: יזכור קהילות לוניניץ-קוז'נהורודוק, עמ' 36 ואילך, עמ' 139, 194, 207, 218 ואילך. השושלת ההורודוקאית, כמוה וכמוצאה הקושיווקאית, נשתכחה אפילו מלבם של החסידים, שאין אנו מוצאים לא את זה ולא את זה בין ענפי האילן של השושלות החסידיות ('אילנא דצדיקייא', וארשה 1927).

פ ר ק ש י ש י

א ח ר י ת

(תרפ"ב—תש"כ, 1921—1960)

אחרי פטירתו של ר' ישראל מסטולין (ראש־השנה תרפ"ב — 1921) כונסה בסטולין אסיפת חסידי קארלין. שישה בנים היו לו לר' ישראל. לאחר חילוקי דעות בין החסידים¹ הוחלט שבן אחד, ר' משה, יישאר רבי בסטולין; בן שני, ר' אברהם־אלימלך, ישתקע וישמש רבי בקארלין; בן שלישי, ר' יוחנן — בלוצק (וזהלין); ואילו בן רביעי, ר' יעקב, הוזמן על־ידי חסידי קארלין שהיגרו לאמריקה לבוא אליהם. אבל לא העיקרון הגיאוגרפי קבע את השתייכות החסיד לרבו, אלא — ודבר זה אופייני הוא לתנועת החסידות — התקשרותו האישית של החסיד עם הרבי 'לפי שורש נשמתו'. לפיכך היו בסטולין חסידים קארליניים, ובקארלין — סטוליניים. על־ידי כך אבדו לה לחסידות הקארלינית מביחינה מסוימת שלימותה ואחדותה. כך, דרך־משל, משני בתי־התפילה שהיו לחסידים בפינסק היה האחד סטוליני (חסידי ר' משה), והשני — קארליני (חסידי ר' אלימלך). אותו דבר חזר ונשנה במאוחר — בשנות השלושים — בתל אביב. ואילו ר' יוחנן בלוצק ור' יעקב באמריקה נשאו את שמן של סטולין ושל קארלין כאחד. עוד בן אחד של ר' ישראל, ר' אשר, התגורר בסטולין ונודע בכשרונותיו המוסיקאליים, שזכו להכרה מצד יודעי נגן, אף נסע ללמוד בקונסרבאטוריון שבברלין.

מקום מיוחד בין בניו של ר' ישראל נועד לר' אהרן בנו (ר' אהר'לה). על אף בקשת רבים מן החסידים סירב להיות רבי. הוא היה כולו 'לא־מעלמא הדין'. את מושבו קבע בווארשה, שגם בה היו מחסידי קארלין, חי חיים צנועים,

1 י. בנימיני, חלוף משמרות בחצר ה'רבי', סטולין, ספר זכרון, עמ' 176.

אחרית

הסתפק במועט והקדיש חייו לעזרת הבריות: לחולים, לעניים ולאומללים, והיה ידוע ונערץ בתכונותיו אלו לא בחוגי החסידים בלבד. הוא מת על קידוש-השם בימי השואה בווארשה (כנראה בשנת תש"ב — 1942). על מותו, מות קדושים, יסופרו דברים שנראים כדברי אגדה והם מצבת-זיכרון לרוממות אישיותו שהגיעה למדרגה גבוהה של מסירות-נפש בקדושה ובטהרה. הם מצאו גם הד בשירה².

ר' משה מסטולין, שהיה מוסמך להוראה וגם בעל השכלה כללית, קנה לו שם כאדם בעל-מרץ וגילה אהדה לרעיון התחייה הלאומית. פעמיים (בשנים תרצ"ג — 1933 ו-תרצ"ז — 1937) ביקר בארץ-ישראל והביע דעתו להסכים לחלוקת ארץ-ישראל ליהודים ולערבים — שאלה שעמדה אז על סדר היום — כדי ליצור מיד (תרצ"ח — 1938) אפשרות של עלייה חופשית לארץ³. הוא ידע לקרב אליו את הדור הצעיר, דאג לחינוכו ויסד (בשנת תרפ"ב — 1922) ישיבה בסטולין. היתה זו תופעה חדשה בתולדות החסידות הקארלינית. שם הישיבה היה 'בית ישראל' ועיקר הלימוד בה היה לימוד גמרא, מתוך שאיפה למזג את רוח הלימוד הליטאי עם רוחה של חסידות קארלין. הישיבה נעשתה במשך זמן קצר למקום-תורה לסביבה כולה ומספר תלמידיה הגיע עד מאה; בעול הדאגות לקיומה נשא ר' משה⁴. היא התקיימה עד ימי השואה.

עגומות היו שנות חייו האחרונות של ר' משה. בשנת תרצ"ט (1939), כשנכבשה סטולין על-ידי הרוסים, נשלוחו השלטונות הסובייטיים מביתו⁵ וכצל היה מסתובב ברחובותיה של סטולין, בין הבריות שאהבוהו, בסבלם נשא ויחד עם בני סטולין נספה כעבור שלוש שנים, בשעת חורבן העיר על-ידי הנאצים (כ"ט באלול תש"ב — 1942). על ימיו האחרונים אנו למדים מפי עד ראייה: 'בפעם האחרונה ראיתי את ה'רבי' ואת בני משפחתו... יום לפני השואה הגדולה... בגיטו שררה חשכה איומה... הכל הרגישו שהרגע האחרון מתקרב...

2 ש. שלום, דודי רב אהר'לי, שירים, עמ' 349, תל-אביב 1949; ה. זיידמן, ר' אהרן פרלוב בגיטו וורשה, סטולין, ספר זכרון, עמ' 209; י. בן-זכאי, הכתר שנופץ, 'אור זרוע', קובץ רשימות ותמונות, בעריכת א. אבטיחי וי. בן-זכאי, עמ' 45; ד"ר ש. שז"ן, שמחת ר' אהר'לה, עיתון 'הצופה', תל-אביב, ערב-סוכות תשי"ב — 14.10.1951; י. פיינגולד, גלגולו של ניגון, עיתון 'דבר', תל-אביב, 28.12.1945; המחבר מציין את היום בו נספה ר' אהרן: י"א באב תש"ב (25.7.1942).

3 בשיחה פרטית.

4 מ. קופלוביץ, 'הישיבה', סטולין, ספר זכרון, עמ' 83.

5 ב. קמפינסקי-ליברמן, ימיו האחרונים של ה'רבי' משה'לה פרלוב, סטולין, ספר זכרון, עמ' 226.

אחרית

מלאך המות פרש כנפיו על קהילת סטולין... סרנו (אני ובעלי) לבית ה'רבי'. השעה היתה אחרי חצות. בבית ה'רבי' שררה חשכה. בחדר הכניסה מצאנו את הרבנית וכלתה פרלה וקול בכי קורע לבבות נישא בתוך החצר... נכנסנו בפתח פתוח לחדר ה'רבי'. שם הבחנו בחשכת הליל צללי אנשים ליד שולחן והם עטופים טליתות ומתנועעים בקצב. בקושי הכרתי ביניהם את ה'רבי' משה'לה ואת בנו בכורו נחום-שלמה... והנה נגש ה'רבי' אל עמוד התפילה ולחשו הגיע לאזנינו (בעלי קלט כמה בטויים והסביר לי אחר-כך, שהיו אלה דברי וידוי). לפתע הרים ה'רבי' את שתי ידיו למעלה וקרא בהתרגשות רבה: "אבינו מלכנו, חמול עלינו ועל טפינו" ופרץ בבכי מר... בבקר של ערב ראש-השנה תש"ג, כשרוכזו כל יהודי סטולין בכיכר השוק להובלה לטבח, ואנו הצצנו דרך סדק מחבואנו במחזה האיום, לא ראינו שם את ה'רבי' ובני משפחתו... כשבקרתי בסטולין בשנת 1945 שאלתי את הגויים המקומיים לגורל ה'רבי' והם וכן השוטרים האוקראינים, שנכחו ביום המר בכיכר השוק, אמרו לי שלא ראו את ה'רבי' בין הקדושים. אחדים מהם מסרו גירסה, שלפיה הסתתרו ה'רבי' ואחיו ר' אשר'קה וכן גיסם ר' יעקב'לה עם משפחותיהם בבית-המרחץ שבחצר ה'רבי'. שלושה ימים אחרי הטבח פרצה שם דליקה מסיבות בלתי ידועות, וכולם נשרפו חיים. הלך הרועה הנאמן בעקבות צאן מרעיתו: הנאהבים והנעיי-מים בחייהם ובמותם לא נפרדו⁶.

כך נחרב הקן הסטולינאי של החסידות הקארלינית. ישיבתו של ר' אלימלך בקארלין הביאה עמה את תחיית הקיבוץ החסידי במקום, אלא שהשפעתו לא חרגה מגבול החוג המצומצם שלו. בימי ראש-השנה, עם תקיעת שופר, או בשעה שהיו מוליכים את ר' אלימלך לתשליך, ובשמחת-תורה כשהיו רוקדים בהקפות עד שעה מאוחרת בלילה, כמעט עד אור הבוקר, לאחר שבילו כל היום של שמיני-עצרת בסוכתו של הרבי בזמירות ובריקודים — באותם הימים עדיין ניתן לראות בקארלין מזוהר העבר ולשמוע הד ימים מקדם⁷. בין אורחיו של ר' אלימלך לימים-טובים בקארלין היו חסידים מפולסיה, ווהלין, פולין וארץ-ישראל. גם ר' אלימלך היה מתעניין בשאלות מדיניות ותרבותיות הנוגעות לחיי ישראל. כך, דרך-משל, מצוי היה אצל הספרות החסידית החדשה (בובר וכדומה) ויחסו אל הסופרים ואל הספרות היה יחס של דרך-ארץ. כר' משה בסטולין כך גם ר' אלימלך יסד ישיבה בעיר הסמוכה לוניניץ (שבין פינסק לסטולין) ודאג לקיום הישיבה. בניגוד לרוח

6 הנ"ל, שם, עמ' 226.

7 הייתי עד להווי חסידי זה.

אחרית

כבודת־ההגות של תנועת ה'מוסר', ששררה בישיבה המתנגדית בקארלין עצמה, קרוב לביתו של הרבי, שלטה בישיבתו רוח החסידות הקארלינית וזיקתה החיובית לחיים. ניגוד זה הבליט את היסוד החסידי העיקרי של הישיבה, אם כי עיקר תכליתה, כשל הישיבה המתנגדית, היה לימוד התלמוד. ר' אלימלך זכה להוקרה מיוחדת בעיני חסידים מובהקים, וזקני ירושלים — שבעיר העתיקה ובמאה שערים — וכן תושבי טבריה וצפת, היו מחסידיו. במשך השנים תרפ"ב — תרצ"ט (1922—1939) ביקר ר' אלימלך פעמים אחדות אצל חסידיו בארץ־ישראל ואף חנך בירושלים, בשכונת מאה שערים — כפי שמעידה על כך טבלה מיוחדת — את הישיבה הקארלינית, ששמה 'בית אהרן וישראל'. עם חסידיו בארץ־ישראל עמד ר' אלימלך בקשר־מכתבים הדוק, וביקוריו בארץ נחשבו להם כימי חג⁸. זמן קצר לפני מלחמת־העולם השנייה (קיץ תרצ"ט — 1939) ביקר ר' אלימלך בפעם האחרונה בארץ, ואחר שובו לקארלין מצאתהו השואה ושם נספה על קידוש השם. עדי־ראייה מספרים: 'בבקר אפור אחד מימי אלול ת"ש (1940) (בזמן כיבוש פינסק על־ידי הבולשביקים) נודמן לי לבקר בביתו של הרבי (מקארלין) זצ"ל. הרבי לא היה בביתו. עדיין לא שב מבית־המדרש מתפילת־שחרית. כשנכנסתי הביתה נתגלתה לפני עיני תמונה מדאיבה מאוד של עוני, המבצבץ מכל פינות הבית. בייחוד בלט לעין היעדר ריהוט כלשהו מן החדר, חוץ משולחן צר וארוך, לא מכוסה, ששימש בשעתו למסיבות חסידים בימי שבת ומועד, ובמיוחד לשלוש־סעודות ומלווה־מלכה, כשהיו מאריכים בזמירות ו"אומרים ניגון". על סף המטבח עמדה אשה כחושה, עטופה שמלה בלה ומטפחת קרועה על ראשה. זו היתה הרבנית ז"ל. פניה נפלו והצטמקו כל כך, שקשה היה לי להכירה. בכאב עמוק ובצער רב סיפרה לי על ה"צרה החד־שה" שבאה עליהם: לפי רשיון מטעם מחלקת השיכון של המועצה העירונית נכנס אליהם לגור שכן־זר, פקיד ממשלתי, ובידו רשות לשימוש משותף במטבח. מאז ניטלה היכולת ממשפחת הרבי זצ"ל להשתמש במטבח, כי השכן החדש, רוסי מבטן ומלידה, מרוסיה־הגדולה, לא היה נזהר, כמובן, בענייני כשרות... ורגיל היה אפילו לצלות חזיר קטן בתנור, ועוד ידו נטויה להביא גם את יתר בני־משפחתו לגור אתם יחד... יצאתי מן הבית שבור ומדוכא... בחול־המועד סוכות תש"א (1940), כשעבדתי בתור מנהל המחסנים של איגוד הצר־

8 מ. בונים, אחרון האדמו"רים בקארלין, סטולין, ספר זכרון, עמ' 227; א. ש"ך, ישיבת 'בית ישראל', יזכור קהילות לוניניץ — קוֹז'נהורודוק, בעריכת י. זאבי ואחרים, עמ' 45, תל־אביב 1952; י. קולה, א חסידישער שבת אין לוניניץ, יזכור קהילות לוניניץ־קוֹז'נהורודוק, עמ' 152.

אחרית

כניות הממשלתיות במחוז פינסק באו אלי כמה מאנשי־שלומו של האדמו"ר זצ"ל... ואחרי השתדלויות רבות רשמו את הרבי לעבודה בתור שומר־לילה של המחסנים... הדבר נעשה על־ידיהם כדי ל"הכשיר" את הרבי זצ"ל כאזרח בעל זכויות מלאות, שיש לו עבודה קבועה במקום, וכך לא יהא צפוי לגירוש מגבולות פינסק, כיתר האנשים ה"לא־פרודוקטיביים" שהיו בפינסק ושגזר־דינם היה גירוש לעיירות הנידחות במרחק חמשים קילומטר מגבולות העיר... מסתבר, שהרבי ר' אלימלך זצ"ל לא היה עומד בעצמו בשעות המאוחרות בלילה על משמרתו, אלא שאנשי־שלומו מהמקורבים אליו, שנשארו לפליטה, היו מתחלפים באשמורות־הלילה עד הבוקר וממלאים את התפקיד במקום הרבי ועל שמו. הדבר הזה נמשך, לפי ידיעתי, עד יום 6 בנובמבר 1940... ואולי המשיך הרבי בתפקידו זה עוד זמן רב'.

וכן סיפר לי ידידי מר נתן נטע ויינר מוולאדימירץ שעל־יד ויסוצק... אחד מאנשי־שלומו הוותיקים של האדמו"ר, שבערב־פורים תש"א (1941) ביקר בבית הרבי בפינסק בעניני־משפחה שלו ומצא את הרבי כשהוא כולו מדוכא, שבור ורצוץ, ופניו רעים מאוד. הרבי אמר לו, שהוא נמנע מלקבל את אנשי־שלומו, כדרכו, שכן כל יום מביא עליו נגישות חדשות, פורעניות ורדיפות, המתגברות יום־יום, והדברים הגיעו לידי כך, שהוא ירא אפילו מפני האנשים שנמצאים ורוקדים מסביבו. "כל כך מר לי, משום שאינני יודע היום מי ומי האנשים הרוקדים סביבי", אלה היו דברי הרבי כפי שמוסר מר ויינר הנ"ל.⁹ פרטים על חייו של ר' אלימלך בימי כיבוש פינסק על־ידי הנאצים ועל מותו מות־קדושים אין בידינו. עד־ראייה מספר על מותה הטראגי של חנה'לה, בתו של ר' אלימלך. כדי להימנע ממות־קלון בידי הנאצים טרפה נפשה בכפה — בלעה רעל ומתה כעבור ימים אחדים¹⁰. אותו עד אינו זוכר אם ראה את ר' אלימלך בגיטו פינסק. יום י"ד בחשוון תש"ג (1942) נחשב אצל החסידים כיום פטירתו של ר' אלימלך. ימי החורבן של גיטו פינסק־קארלין הם י"ח—כ' בחשוון, תש"ג (1942).

ר' יעקב, בנו של ר' ישראל הובא בשנת תרפ"ג (1923) לארצות־הברית ושם התייצב בראש חסידי אביו. ר' יעקב אף הוא גילה עניין בבעיות החיים הצי־

9 פייבל גינזבורג מפינסק, כעת ברמת גן, במכתב בשמו ובשם נתן־נטע ויינר מוולא־דימירץ (וזהלין), אף הוא כעת ברמת־גן.

10 א. דולינקו, כך נחרבו קהילות פינסק וקארלין, עמ' 73, 83, 84 (סטנסיל, תל־אביב, ללא ציון שנת השכפול); ב. בן־פורת, האדמו"ר מקארלין הי"ד, עיתון 'הצופה', תל אביב, 22.6.1945.

אחרית

בוריים. בניו־יורק העיר התקיימו לראשונה ארבעה 'שולכענס' של חסידי סטולין. אחד מהם, הנמצא בקרבת־מקום לביתו של הרבי, מקנת כספם של חסידי סטולין, נקרא בשם 'בית אהרן'. גם בדטרויט (מישיגן) נמצא בית־כנסת סטולינאי, שנוסד על־ידי פועלים, חסידי סטולין, העובדים כמכונאים בבתי־החרושת שבמקום. לימים־נוראים היו באים אל הרבי חסידיו מערים שונות כדי להתפלל יחד אתו 'לפי נוסח־קארלין' לשנה טובה. ר' יעקב היה גם מבקר אצל חסידיו בערי מגוריהם. אישיותו ריכזה מסביבו את נאמני החסידות הקארלינית. הוא נפטר בשנת תש"ו (1946), שעה שביקר אצל חסידיו בעיר דטרויט ושם הובא לקבורה.

הצעיר שבבני ר' ישראל, ר' יוחנן, עמד בראש חסידי קארלין בוֹוהלין ובסביבתה עד פרוץ מלחמת־העולם השנייה. משנתקרבו חיילות הנאצים לעיר מוש־בו לוצק נמלט ר' יוחנן יחד עם אשתו ושתי בנותיו — כך מוסרים — עם הפאָר־טיזאנים. הם גלו כולם לרוסיה ושם מתו אשתו ובתו הבכירה. אחר תלאות בדרך ארוכה, מברית־המועצות דרך גרמניה, הגיעו ר' יוחנן ובתו, בזכות השתדלות חסידיו, בשנת תש"ו (1946), לארץ־ישראל והשתקע בחיפה. כמעט כל חסידי קארלין וסטולין, שנתייתמו לאחר שנספו ר' משה ור' אלימלך, הכירו בו כרבים. נוסף על בתי־התפילה הקארליניים בצפת, טבריה וירושלים, נבנה בית־תפילה בתל־אביב וקם 'מניין' קארליני בחיפה. ליד הישיבה הקארלינית, שהתקיימה בירושלים מקודם, יסד ר' יוחנן עוד ישיבה, קטנה יותר, למתחילים. לימים־נוראים ולשמחת־תורה היו חסידי קארלין באים אל רבים לחיפה, וכאן ניתן עוד לשמוע את ניגוני קארלין המסורתיים. בשנת תש"ח (1948) יצא ר' יוחנן לארצות־הברית לפי בקשת חסידי קארלין שם, וקבע מושבו בבית שבו התגורר קודם לכן ר' יעקב אחיו. הוא יסד שם ישיבה, ומשם היה שולח תרומות לישיבות שבירושלים. מסביבו התרכזו חסידי קארלין המתגוררים באמריקה. ר' יוחנן הוציא את 'סדור בית אהרן וישראל' (ניו־יורק 1952), לפי הנוסח והמנהגים של שושלת הצדיקים הקארלינית, ובו אמרות ודרשות של צדיקי קארלין, לקוחים מתוך הספר 'בית אהרן' וערוכים לפי התפילות וסדרן. בסוף באים 'מכתבי קודש' של צדיקי קארלין, וגם הם לקוחים מן הספר 'בית אהרן'. ה'סדור' נועד להפיץ ברבים את דברי־התורה של הקארליניים, ונעשה תשמישו היומי של החסיד הקארליני. — לראש־השנה תשט"ז (1955) ביקר ר' יוחנן בפעם השלישית אצל חסידיו בארץ־ישראל (קודם לכן ביקר בארץ בשנת תרצ"ח — 1938) ובילה אתם את החגים בירח־האיתנים. בירושלים הולך ונבנה בינתיים בתרומות חסידיו שבארץ ובארצות־הברית בניין גדול — 'ישיבת קאר־

אחרית

לין. ר' יוחנן שב לארצות-הברית ונתכוון לחזור ארצה ולהשתקע בה. אולם זמן קצר לאחר בואו שמה חלה ונפטר ביום כ"א בכסלו תשט"ז (1955) — אחרון לשושלת הקארלינית-סטולינית. אחר פטירתו הוציאו חסידי קארלין 'הוצאה שלישית בהוצאת... מוה"ר יוחנן זצוקללה"ה' את הספר 'בית אהרן' (ברוקלין 1952, כמו שנדפס בבראדי 1875). ביום י"ח אדר ב' תשי"ז (1957) העלו חסידיו את ארונו מארצות-הברית לארץ-ישראל ובחרו בטבריה למנוחת עולמים לו, היא העיר ששיכנה לראשונה את החסידות הקארלינית ואצלה מרוחה על בית-קארלין כולו. עם פטירתו של ר' יוחנן ללא יורש נתיימה שארית החסידות הקארלינית. הזמר הקארליני הנשמע עדיין זעיר-שם זעיר-שם בירושלים ובניו-יורק מפי שרידי חסידי קארלין, הוא הזיק האחרון שנשאר לפליטה מקרן האור, שהאיר במשך שישה דורות לחסידי קארלין בחשכת הגולה.

השואה האיומה שפקדה את עמנו באירופה גידעה גם את שאר ענפי החסידות הקארלינית והחסידות הליטאית בכלל.

בנו של ר' נח השני מלאכוביץ'¹¹, ר' יוחנן, נספה על קידוש השם יחד עם חסידיו הנאמנים לו בתוך כל יהודי לאכוביץ' בשנת תש"ב (1942).

לאחר פטירתו של ר' נחמיה, אחיו של ר' יוסף מקוידאנוב, שנשתקע בבארא-נוביץ'¹², עמד בראש חסידי קוידאנוב ר' שלום-אלתר בנו, עד שנספה בוילנה, בשנת תש"א, על קידוש השם¹³.

בנו של ר' דוד-שלמה מקוברין¹⁴, ר' משה-אהרן, ניהל את קהל חסידי-קוב-רין עד שנספה, בשנת תש"ב, בשואה.

ר' מאיר-שלום (שצ'דרוביץקי) חתנו ויורש-כסאו של ר' מנחם-נחום בביא-ליסטוק¹⁵, הידוע בשם ר' מאיר-קי ביאליסטוקר, היה קודם לכן דיין בביאליסטוק, וקיים ענף קטן של חסידי סלונים וקוברין בעיר ה'מתנגדית' הזאת במערב-בה של ליטא. הוא נפטר בראשית שנת ת"ש (1939)¹⁶.

לאחר שנפטר ר' שמואל בסלונים¹⁷ בחר רוב חסידי סלונים בבנו, ר' אברהם

11 עיין לעיל, עמ' 119.

12 עיין לעיל, עמ' 126.

13 ד"ר מ. דבורו'צקי, ירושלים דליטא במרי ובשואה, עמ' 279, תל אביב, 1951.

14 עיין לעיל, עמ' 138.

15 עיין לעיל, עמ' 143.

16 צינוביץ, לתולדות הרבנות בקוברין, ספר קוברין, עמ' 27 ואילך.

17 עיין לעיל, עמ' 143.

אחרית

השני, בתור יורש כסאו. החסידים מספרים, כי בשעה שנבחר לישב על כסאו של ר' אברהם סבו ור' שמואל אביו — הגדיר את תפקידו בדברי־משל אלה: אברהם אבינו חפר ומצא בארות מים. אחריו בא יצחק ואף הוא חפר ומצא בארות מים חדשים. אולם על יעקב לא נאמר שחפר, אלא שמר שלא יכזבו המים ולא ייסתמו הבארות שחפרו אבותיו. אף אני — הוסיף ר' אברהם ואמר — לא באתי לחדש, אלא לשמור על מורשת אבותי. הגדרה זו הולמת בעצם רבים מצדיקי החסידות הליטאית במאה התשע־עשרה.

לאחר שישב זמן־מה בעיר ביאליסטוק עבר לבאראנוביץ'. כאן יסד ר' אברהם בשנת תרע"ח (1918) ישיבה בשם 'תורת חסד', שבה למדו, כבכל הישיבות, בעיקר גמרא ופוסקים. החסידות נתבלטה כאן בעיקר בשבתות ובחגים, היא פיתחה בלבם של בחורי־הישיבה את רגש השמחה והביטחון, קיר־בה והבנה בדברי אגדה ומסתורין ואמונה בקדושת הצדיק. בדומה לכל הישיבות ה'חסידיות' היתה גם בישיבה זו התנגדות לשיטת ה'מוסר', ששררה בישיבות רבות בליטא. ר' אברהם השני ביקר פעמיים (תרפ"ט—1929, תרצ"ג—1933) אצל חסידיו בארץ־ישראל¹⁸ ועמד בקשרי מכתבים עמם, וכן עם חסידיו באמריקה, ברומניה ובארצות אחרות¹⁹. אנו מוצאים בהם אפילו מכתבי נחמה ועידוד שכתב אל חסידיו בברית־המועצות (מינסק)²⁰. דברי־תורה על פרשות השבוע לשבתות ולמועדים בשם 'בית אברהם' (ירושלים 1958), המיוחסים לר' אברהם השני, הוציאו חסידי סלונים שבארץ־ישראל²¹. בספר רבי־כמות זה הולכים ונשנים רעיונות ועקרונות הידועים מתוך הספרות החסידית, ומרובה בו השימוש בנוטריקון. כמו כן מובאים בספר זה דבריהם של צדיקי החסידות הליטאית ותלמידיהם (ר' שלום מוילייקה, ר' יחיאל ממוש — תלמידיו של ר' מרדכי מלאכוביץ', שנזכרו למעלה) ושל צדיקים רבים אחרים. שלא כדרכו של ר' משה מקוברין — לפי מסורת החסידים — ושל הספר 'יסוד העבודה' לר' אברהם הראשון מסלונים, אין בספר זה כמעט משלים ודוגמאות מהחיים ומההיסטוריה, העשויים לקרב את הדברים לאיש־העם.

18 קונטרס בית אברהם, חוברת א, עמ' 19—24, ירושלים 1950, וחוברת ג' עמ' 36.
19 ספר בית אברהם, מאמרי קודש... מכתבי קודש... מאת... מרן ר' אברהם מסלונימא, עמ' 236 ואילך, עמ' 252 ואילך, ירושלים 1958.

20 שם עמ' 256 ואילך.

21 קונטרס בית אברהם, חוברת ב, ירושלים 1951, וחוברת ג, בשער החוברת ועמ' 25—37; ספר בית אברהם... מאת מרן ר' אברהם... מסלונימא; מ. ב., הרה"צ ר' אברהם וינברג, האדמו"ר של חסידי סלונים בברנוביץ', ברנוביץ, ספר זכרון, עמ' 265 ואילך, תל־אביב 1953.

אחרית

ר' אברהם השני נפטר ביום א' באייר תרצ"ג (1933). יורשו של ר' אברהם השני מסלונים היה ר' שלמה בנו. גם הוא ישב בבאראנוביץ' ונהג את קהל חסידיו במשך עשר שנים. מאמרים אחדים משלו, כתובים בנוסח אביו, אנו מוצאים מצורפים לדברי-תורה של אבותיו²². אף הוא קשור היה אל חסידיו שבארץ-ישראל וכתב אליהם מכתבי עידוד, כגון בזמן פרעות הערבים בשנת תרצ"ו (1936). בין מכתביו יש לציין במיוחד את מכתבו האחרון, אשר כתב לפני השואה, ושנתקבל בארץ-ישראל ערב-פסח תש"א (1941).

אהובי וידידי היקרים שיחיו,

ב"ה. אם כי אתנורמה לאמר ולדבר אין כמובן. והמשכיל ידום, כמו: וידום אהרן. אבל: ולא ידום המזכירים את ה' אל דמי לכם ואל תתנו דמי לו עד ישים ירושלים תהלה בארץ, כי א"א (אי-אפשר) לתאר וכו'.

אפשר טעיתי מה שנשארתי בפה, אבל מה אעשה כי טפלי תליי בי (החסידים) וד"ל (ודי לחכימא). והרחום ירחם ויראה בצרי עמו הצגים לעומו ונתונים למדרס בפה ובפולין. ה' ירחם עלינו ועליהם ועל כל עמו הנתונים בצרה, שלא היה כמוה. והנני דור"ש וטובתם מברכם בחג כשר ושמח.

ש. ד. י. (שלמה דוד יהושע)²³.

הוא קידש שם שמים יחד עם כל קהל אחיו בבאראנוביץ' ביום ו' בחשוון תש"ד (1943)²⁴.

בנו הבכור של ר' שמואל, ר' יששכר-אריה, שימש רבי בסלונים. הוא נפטר בעיר זו, בקרב חסידיו, בשנת תרפ"ח (1928)²⁵. בנו ויורש כסאו ר' אברהם עלה בשנת תרצ"ה (1935) לארץ-ישראל והתיישב בתל-אביב. כאן יסד מקום צנוע לתורה, שנקרא על שם זקנו 'מדרש שמואל'.

בשנת תשט"ו (1955) בחרו חסידי סלונים בר' אברהם, בנו של ר' נח, הנזכר למעלה, שעלה בנערותו לארץ-ישראל והתיישב בטבריה, להם לרבי; והוא ממשיך השושלת: ר' אברהם השלישי.

בשנת תש"ב (1942), שנת החורבן של הגולה באירופה, יסדו חסידי סלונים בירושלים את ישיבת סלונים ('בית אברהם'), הנחשבת לאחת הישיבות הנכבדות בירושלים. כמאה תלמידים, בני ישובים שונים בארץ, לומדים בה. ליד הישיבה מצוי תמחוי גדול ופנימיה לתלמידים. לפי תכנית לימודיה היא כישי-

22 קונטרס בית אברהם, חוברת ג, עמ' 37, 38.

23 קונטרס כתבי קודש... מרבתינו... סלאנים יוצא לאור על ידי חסידי סלונים גרמניה, 1948, בשער הספר ועמ' 47.

24 קונטרס בית אברהם, חוברת ג, בשער החוברת; מ. ב., הרב ר' שלמה אחרון אד-מו"רי סלונים, ברנוביץ, ספר זכרון, עמ' 267 ואילך.

25 גרוסמן, שארית לשארית עמ' 12, הוספה לספר שם ושארית, ומפי צאצאי השושלת.

אחרית

בה בסלונים שלפני מאה שנים, בזמנו של בעל 'חסד לאברהם' ו'יסוד העבודה', ומורי הישיבה ותלמידיה שותים מימיהם של צדיקי השושלת הסלונאית ומפרסמים דברי תורתם.²⁶

ר' יצחק אהרן, בנו ויורשו של ר' יעקב-לייב בליבשיי²⁷, התגורר גם בפינסק וריכוז סביבו את חסידיו. הוא היה מבקר בתקופה שבין שתי מלחמות-העולם אצל חסידיו באמריקה. עם חורבנה של יהדות פולסיה נספה גם ר' יצחק-אהרן על קידוש-השם.

יורשיו של רבי אברהם שמואל מברזנה²⁸ היו: בנו ר' יצחק השני, ששימש בעת ובעונה אחת גם רב בברזנה²⁹ והיה מבקר אצל חסידיו בפולסיה. הוא נפטר בסוף תרצ"ט או בראשית ת"ש (1939); בנו השני, ר' נחום, היה רבי בעיירה הווהלינית דומברוביץ (בין ברזנה וסטולין). הוא נספה בשנת תש"ב (1942); הבן השלישי, ר' יוסף, השתקע בסארני³⁰. יורשו של ר' יצחק השני, רבי אהרן, התיישב ברובנה. הוא מת ברעב ובקור ביערות פולסיה, ושתי בנותיו כרו לו קבר ביער ששימש מסתור לפארטיזאנים.

בראש הענף המקביל לשושלת הברזנאית היו בניו של ר' חיים, ר' גדליה, ובנו השני, ר' אהרן, ואחריו ר' חיים, בנו של ר' אהרן. ר' גדליה ור' חיים נספו יחד עם עדותיהם על קידוש-השם.

אחד מנכדיו של ר' אברהם שמואל מברזנה, ר' בן-ציון רבינוביץ, היגר לאמריקה ויסד שם בית-כנסת, הנקרא על שם סבו, 'בית שמואל'.

מבין צאצאיו של ר' ישראל-יוסף מהורודוק³¹ בדור האחרון יש להזכיר את ר' אהרן, שגר בלוניניץ הסמוכה. אותו מתאר אחד מבני עיר מגוריו:

'ללוניניץ בא ר' אהר'לה בימי המלחמה הראשונה ונעשה תושב קבוע... רב רשמי לא היה, אלא ישב כל הימים בבית-הכנסת של השכונה ולמד תורה בשקידה רבה. התושבים וחסידיו הורודוק תמכו בו. יפה תואר היה, בעל הדרת פנים, זקוף קומה, זקנו הארוך והשחור ולבושו בטעם ובחן שוו לו אצילות. קסם מיוחד היה נסוך על פניו העדינים. בעברו ברחוב היו הנוצרים מסתכלים בו ואומרים 'רב יפה'. לא רק יפה גוף היה ר' אהר'לה, אלא גם בעל נשמה

26 הקונטרסים והספר 'בית אברהם'.

27 עיין לעיל, עמ' 146.

28 עיין לעיל, עמ' 149.

29 גאטליב, אהלי שם, עמ' 30.

30 פצ'ניק, שם; ד"ר ג. ביגיל, עיירתי ברזנה, עמ' 23 ואילך; בספר זה פרטים על אחרוני השושלת; י. ל. יונתן, נוף וגזע, עמ' 10 ואילך, תל אביב, 1955.

31 עיין לעיל, עמ' 152.

אחרית

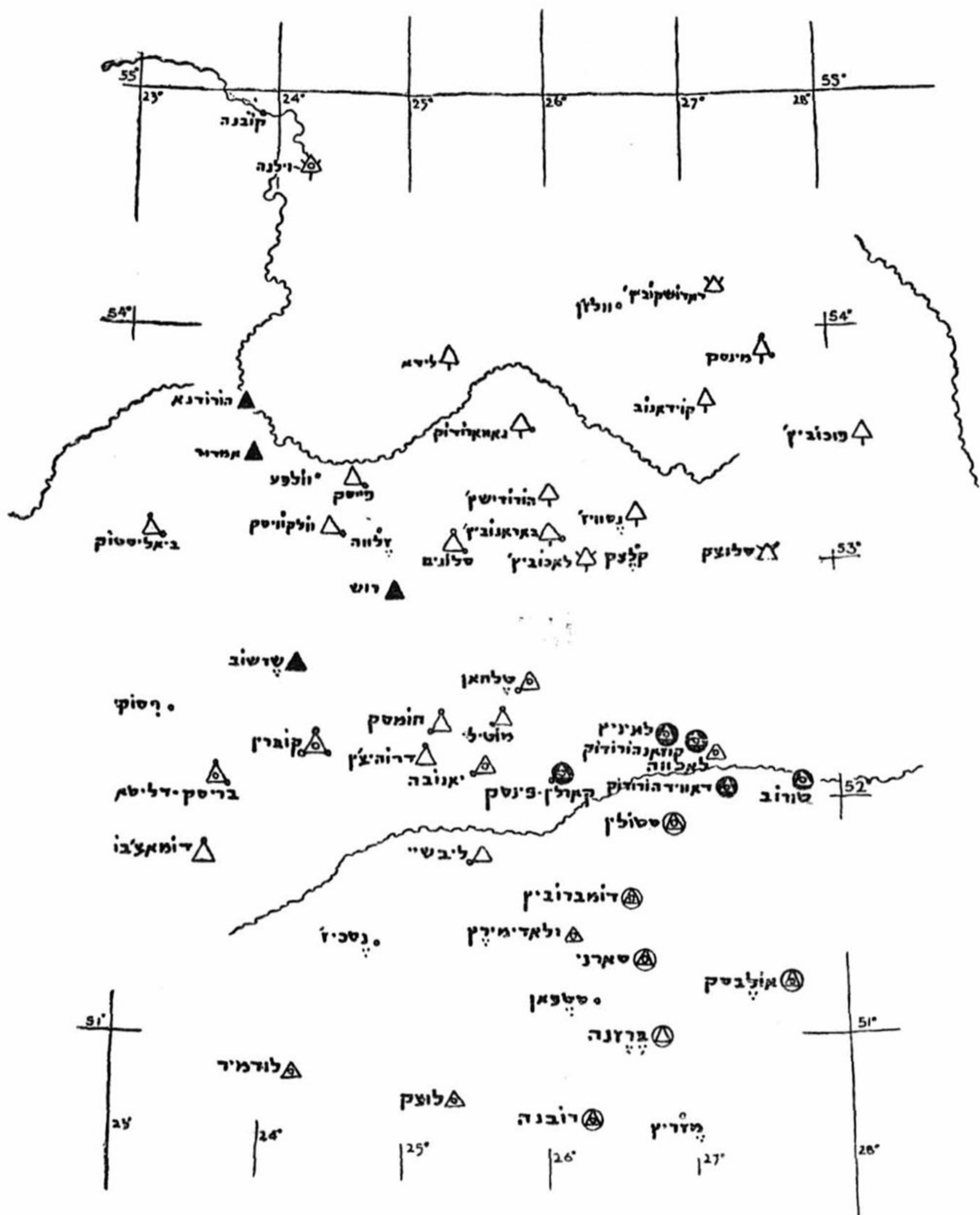
יפה, אדם צנוע ונחבא אל הכלים, חי בדחקות ובעוני, כי כך דרכה של תורה. בבית-הכנסת של השכונה היה הדמות הרוחנית המרכזית. לא נאם ולא דרש, אלא הרביץ תורה בציבור והאציל מרוחו על המתפללים, תושבי השכונה. נספה יחד עם כל בני עירנו (לוניניץ).

דמות אחרת היה אחיו של ר' אהרן, ר' משה, הוא הרבי האחרון של השושלת ההורודוקאית. ר' משה למד תורה בישיבות וולוז'ין ולידא והיה מטיף מחונן, התקרב אל הרעיון הציוני וזכה להוקרה כללית. על מותו הטראגי מידי הנאצים מספרים עדי ראייה: 'שלושה שבועות לאחר הרצח ההמוני של הגברים בהורודוק נוצר הגטו לנשים... בין הנשים היו כמה גברים, שהתחפשו בבגדי נשים, ביניהם הרב ר' משה בר' וולווילה גינזבורג. ה'מישצ'אנס' (האזרחים הנוצרים), אשר בדקו את פניהן של המגורשות הכירוהו, הוציאוהו והרגוהו'³².

עם חורבנו של בית קארלין-סטולין אבד בימי השואה גם האוצר הגדול של תעודות ומסמכים היסטוריים. אוצר זה, הנזכר במחקרנו פעמים מרובות ושייך מש מקור לו — הוא הגניזה הסטולינאית — נקרא בפי החסידים בשם 'הכתבים הקדושים'. היה מצוי במרתפו של בית הרבי הישן (ה'חצר') שבסטולין, ובו, כפי שהובא למעלה, חליפת-מכתבים של צדיקי קארלין ושל בתי-צדיקים חשובים אחרים בכל דברי-ימיה של תנועת החסידות, תקנות שונות, צוואות, כתבי-יד שראו ושלא ראו אור, כתבי-התקשרות של מקובלים, ספרים עתיקים, אלפס, דפוס ויניציה משנת 1522, 'ספר הצורף' (1400 עמוד, 22 × 35) — כתב יד של השבתאי ר' יהושע-השיל צורף, קונטרס בכתב-יד של ר' חיים ויטאל, כתב-יד, המיוחס למהר"ל מפראג ועוד. 'בלווית נכדה (של הרבנית) — כך כתב דוד צבי בכלינסקי ז"ל — ירדתי אל המרתף והוצאתי משם תיקים אחדים מלאים מכתבים שונים, והנה הוברר לי כי לא ראיתי בשנה שעברה, בהיכנסי בפעם הראשונה לתוך המרתף בלתי אם עשירית או חלק העשרים מכל הטוב הצפון שם. לפי השערתי, יש שם כאלף מכתבים וכתבים מגדולי החסידים מכל התקופות'. כך אבדו תעודות מקוריות חשובות, שעשויות היו לשמש אבני-בניין יקרות לחקר תולדותינו³³.

32 עיין דויד-הורודוק, ספר זכרון, עמ' 208 ואילך והערה 25 לעיל, עמ' 154.

33 מקורות לתקופה זו, נוסף לאלה שהובאו בהערות הקודמות: טויזנט יאר פינסק, בעריכת ד"ר ב. האפמאן, עמ' 402 ואילך; י. רזי, ממשיך השושלת, 'אור זרוע', עמ' 49; ר' יוחנן הניח אחריו בארצות-הברית נכד, בן בתו, שנולד שבועות אחדים לפני פטירתו. על 'הכתבים הקדושים' בסטולין עיין להלן, נספחות.

מפת חסידות הליטאית

חסידות: קארלין	קודאנוב	ליבשיץ
אמדר	קוברין	ברזנה
לאכוביץ	סלונים	הורדוק

נספחים

כתבי־יד מתוך הגניזה הסטולינאית ומ'חצרות' לאכוביץ' וקופרין

1. אברהם מקאליסק, איגרת אל ר' נחום מצ'רנוביל לטובת ארץ־ישראל
2. אברהם־יהושע־השיל מאפטה, איגרת ברכה לר' אשר הראשון מקארלין לראש־השנה
3. הנ"ל, איגרת בדבר מחלוקת בענייני שחיטה באולבסק, משנת תק"ע (1810)
- 4*. אהרן הגדול מקארלין, תוספות שלו בפנקס קהילת נסוויז'
- 5*. הנ"ל, איגרת אל אחד מחסידיו, ר' דוב־בער, על עיקרי החסידות
- 6*. אהרן השני מקארלין, איגרת לחסידיו בעניין קניית בית־הכנסת של ר' מנדל מוויטבסק בטבריה
7. הנ"ל, איגרת על קדושת ארץ־ישראל
- 8*. הנ"ל, איגרת לחסידי קוז'ניץ
9. הנ"ל, איגרת לחסידיו בדבר כספי ה"מעמדות"
10. הנ"ל, איגרת ובה בקשה מאת בני משפחתו שלא יצומו בתענית־אסתר
11. הנ"ל, נוסח של תפילה
- 12*. הנ"ל, איגרת לבני משפחתו בענייני רפואה (נמצאת בידי צאצאיו)
- 13*. הנ"ל, איגרת בענייני משפחה, מיום טו"ב באב תרכ"ו (1866) [נמצאת בידי צאצאיו]
14. הנ"ל, איגרת מאת בעלי ה"חלוקה" בארץ־ישראל, בה הם ממנים אותו ל"אמרכל הגדול והכולל"
- 15*. אשר הראשון מקארלין, מכתב אל ר' יוסף מפינסק בנוגע לרדיפות שסבלו חסידיו
- 16*. הנ"ל, איגרת אל ר' ישראל מקוז'ניץ, מהגניזה הסטולינאית במקור ובהעתק
- 17*. הנ"ל, קול־קורא לטובת ארץ־ישראל

* כתבי־היד המסומנים בכוכב העתקיהם נמצאים בידי המחבר בשלימותם

18. הנ"ל, איגרת לאחד מחסידיו, ר' אברהם־יעקב, על כוונת התפילות בראש־השנה
19. הנ"ל, איגרת אל סוחרי מלח בקרמנץ, שלא יחללו את השבת
20. הנ"ל, איגרות אל בנו ר' אהרן השני בענייני משפחה
21. הנ"ל, שני פנקסים המכילים ענייני צוואה וענייני משפחה
22. הנ"ל, סגולות וקמיעות
23. הנ"ל, רשימת ספריו
24. הנ"ל, שוברות־קבלה על הכספים ששלח לארץ־ישראל
- 25* אשר השני מסטולין, איגרת אל חסידיו לאחר פטירת ר' אהרן השני, משנת תקל"ב־ל"ג (1872-1873) [נמסר למחבר על־ידי ע. בן־עזרא, ניו־יורק]
26. ברוך ממז'בוז', איגרת אל איש אחד — ר' יעקב־שמעון — בדבר נסיעה של משפחה אחת לראשקוב, מיום א, פרשת ויקהל, תק"ע (1810)
- 27* דוב־בער ממזריץ', איגרת אל ר' אליעזר הלוי ואל ר' חיים מפינסק לטובת ר' אהרן הגדול מקארלין
28. דוד הלוי מסטפאן, איגרת אל יהודי רוקיטנה בדבר התנהגותם
- 29* יוחנן מלאכוביץ', תעודת־לידה רשמית חתומה בידו בשפה הפולנית מיום 12 במארס 1930 (נמסרה למחבר על־ידי אחיו ז. בר־נח)
30. יחיאל־מיכל מזלוצ'וב, מכתב
- 31* ישראל הינוקא מסטולין, הצוואה שלו לבני המשפחה, מיום ב בטבת תרפ"א (1920) [ההעתק נמצא בידי חסיד ממקורבי ה'חצר' הסטולינאית]
- 32* הנ"ל, צוואה שלו לחסידיו, מיום י"ב בתמוז תרפ"א (1921) [ההעתק נמצא בידי הנ"ל]
33. ישראל מקוז'ניץ, איגרת תנחומים לר' אשר הראשון מקארלין שנתאלמן, מיום איסרו־חג סוכות תקס"ב (1801)
34. ישראל מרוז'ין, איגרת לר' אהרן השני מקארלין בעניין איסוף כספים לטובת ארץ־ישראל, מיום ראש־חודש טבת תרי"ג (?) (1852)
35. הנ"ל, איגרת ידידות לר' אהרן השני מקארלין (כתובה בקנה), מיום י"ט באלול תר"ח (1848)
36. לוי־יצחק מברדיצ'ב, פסק־דין בעניין סכסוך בין שני יהודים מפטריקוב (בגליל פינסק), משנת תק"מ (1780)
- 37* מרדכי מקרמנץ, צוואה, מיום ג בתמוז תק"פ (1820)
38. מרדכי בר' נחום מצ'רנוביל, איגרת בענייני שחיטה באולבסק
- 39* משה־לייב מסוסוב, איגרת לחסידים, משנת תקנ"ו (1796)
- 40* משה מקוברין, איגרת לחסידיו על עיקרי החסידות
- 41* הנ"ל, איגרת עידוד לחסידיו בזמן מגיפה
42. נח מלאכוביץ', איגרת לר' משה מקוברין בנוגע לכספי ה'חלוקה'
- 43* נח השני מלאכוביץ', כתב־אירוסין, מיום ט"ו בטבת תרנ"ב (1892) (נמסר למחבר על־ידי בנו ז. בר־נח)

רשימת כתבי-יד

- 44* הנ"ל, כתב-נישואין, מיום ו' בשבט תרנ"ב (1892) [נמסר למחבר על-ידי בנו ז. בר-נח]
- 45 ספר הצורף לר' יהושע-השיל צורף
- 46* ספר הצורף לר' יהושע-השיל צורף, דף סא
- 47* ספר הצורף לנ"ל, הקדמות ודברי-סיום מאת מעתיקי כתב-היד
- 48 פנחס מקוריץ, מכתב
- 49* פנקס חברה-קדישא דקוברין, נגמר ט"ו בשבט תר"י (1850) [גוף כתב-היד נמסר למחבר על-ידי מ. מאירסון ז"ל, ממקורבי הצדיק ר' דוד-שלמה מקוברין]
- 50 קונטרס כתב-היד המיוחס לר' חיים ויטאל
- 51* שטר-התקשרות של תלמידי האר"י ור' חיים ויטאל מיום כ"ה באב של"ה (1575)
- 52 שטרי-מכר על בתים בירושלים וטבריה על שמו של ר' אהרן השני מקארלין
- 53 שטרי-מכר על בתים בירושלים וטבריה על שמו של ר' ישראל הינוקא מסטולין
- 54* שלמה מקארלין, איגרת לר' אהרן סגל מוויטבסק
- 55 שמואל-אברהם שפירא מסלאוויטא, איגרת-תשובה על ההזמנה לחתונה של ר' אהרן השני מקארלין
- 56* תקנות מפנקס קהילת נסוויז', מיום י' באדר ראשון תקכ"ט (1769)
- 57 תקנות של חברה משניות ביאנובה, חתומות בידי ר' אהרן השני מקאר-לין, מיום י' בניסן תק"צ (1830)

המחבר מודה למשפחת הרב רבינוביץ ז"ל מחיפה, לאדונים הארדיכל מ. בן-אורי, מ. ביק, מ. ש. גשורי, ז. בר-נח, ע. בן-עזרא, י. מירון, מ. אסף, י. בן-זכאי וכן להוצאת הספר 'יסוד העבודה', שמסרו לידו תעודות ותצלומים להשתמש בהם.

מן הגניזה הסטולינאית

[1]

שטריהתקשרות של תלמידי האר"י ור' חיים ויטאל (שנת של"ה, 1575)*

'אנחנו ח"מ קבלנו עלינו להיות בחברה אחת לעבוד את השי"ת ולעסוק בתורתו יומם ולילה ככל אשר יורנו מורינו הרב החכם השלם האלהי כמהור"ר חיים ויטאל נר"י ונלמוד עמו בחכמת האמת ונהיה נאמני רוח ומכסים דבר מכל מה שיאמר אלינו ולא נטריח עליו להפציר בו יותר מדי מהדברים שאינו רוצה לגלות לנו ולא נגלה לזולתנו שום סוד מכל מה שנשמע מפיו בדרך האמת וגם לא מכל מה שלימד אותנו לשעבר ואפילו ממה שלימד אותנו בחיי מורינו הרב הגדול כמהור"ר יצחק לוריא אשכנזי ז"ל בכל אותו הזמן ואפילו מה ששמענו מפי מורינו הרב ז"ל הנז' לא נוכל לגלותו בלי רשותו אחרי שלא היינו מבינים הדברים האלה על ידו שהיה מחזירם לנו וקבלה זו היא בשבועה חמורה בשי"ת ע"ד מורינו הרב כמהור"ר חיים נ"י הנז' והמשך קבלה זו היא מהיום ועד עשרה שנים רצופין והיה זה יום ב' כ"ה למנחם השל"ה ליצירה פה צפת תוב"ב והכל שריר וברור וקיים'.

* העתק שטר ההתקשרות נעשה בסטולין על-ידי דוד-צבי באכלינסקי ז"ל בשנת 1937. החתימות הועתקו בידו על-גבי נייר שקוף. לפי הודעתו היו כעשר חתימות, והוא לא העתיק מהן אלא שבע (עיין: ז. רבינוביץ, מן הגניזה הסטולינאית, 'ציון', שנה חמישית, עמ' 125 ואילך, ירושלים 1940; ג. שלום, שטר ההתקשרות של תלמידי האר"י, שם, עמ' 133 ואילך).

מן הגניזה הסטולינאית

[2]

‘ספר הצורף’ לר’ יהושע השיל צורף *

(נולד שצ"ג [1633], נפטר ת"ס [1700] או ת"פ [1720])

הקדמות מעתיקי כתב־היד

‘בס"ד, אמר המעתיק הראשון. זה ספר הצורף הנמצא בבית אדונינו, מורינו ורבינו, הרב ריב"ש זצוקללה"ה, והי' כתוב עליו בזה הלשון: הספר הלז חברו ויסדו ה"ה החכם השלם רוח ה' דיבר בו ומלתו על לשונו כבוד שמו מו"ה העשיל צורף מ"ק קראקא אשר היה רוח אחרת אתו, כמאמר הכתוב לב טהור ברא לי וכו' ומן שמיא הוה דזכי לי לכמה וכמה סודות נפלאים ונוראים ומסמך סמך לפו (להו?) כמעט רובם ככולם על פ' קטנה שבתורה שהיא שמע ישראל, כאשר תראה אתה הקורא בעז"ה והמה כתב יד המחבר עצמו, כאשר תראה אתה המעיין בדף ק"ל ומתוך כותלי כתבו ידע בו כי איננו שכל אנושי. ובפרט שמבואר איך חיבור ארבעה ספרים כמות זה על פסוק שמע ישראל. ע"כ (עד כאן) לשון אשר נמצא כתוב עליו. ואביו של המחבר הי' שמו ר' יוסף כמבואר דף ת' ברשימה המתחלת "תשלט" בסוף הרשימה. ושם מבואר שנצנצה בו נשמת משיח. וכמו שסיפר לי הרבני מו"ה שבתי מראשקוב זללה"ה בשם ריב"ש, ואמר לי בזה הלשון: באשר שבשנת ת"ח הי' עת רצון קול ה' יחולל אילות להוליד נשמת משיח. וכאשר היה בעז"ה קיטרוג ר"ל קיבל אותה הרב המחבר וחיבר כמה ספרים ע"י מעשה התשובה שהי' בידו בעת. ועיין בדף ל"א שכתב המחבר וכן היה בזמנינו ודף(?) אפשר כיון לזה. וספר זה הוא חלק רביעי. כמו שכתב המחבר בספר זה כמה פעמים. והמחבר היה צורף כמו שכתב בדף תט עיין שם. וסיפר לי מו"ר ר' שבתי שהיה בדעת הריב"ש להעתיקו. ונתן לו להעתיקו

* כתב־יד זה, כפי שהודיע לי מר דוד־צבי באכלינסקי ז"ל, היה של שני כרכים והחזיק אלף וארבע מאות עמודים (22×35 ס"מ). כאן ניתנות הקדמות המעתיקים, שכן כתב־היד, שנמצא בין 'הכתבים הקדושים' של הגניזה הסטולינאית, לא היה גוף כתב־היד אלא העתקה הימנו. הקדמות אלו מעידות על הגלגולים שעברו על כתב־היד, שהיה בשעתו ברשותו של הבעש"ט, והעתק שלו הגיע לבית־גנזיו של ר' אהרן השני מקארלין. כמו כן ניתן בזה דף אחד (דף ס"א) מגוף כתב־היד (עיין ז. רבינוביץ, הגניזה הסטולינאית, 'ציון', שנה ה', עמ' 126 ואילך, ירושלים 1940; הנ"ל, על 'ספר הצורף' לר' יהושע העשיל צורף, 'ציון', שנה ו', עמ' 80—84, ירושלים 1941).

מן הגניזה הסטולינאית

ולא גרמה הזמן עד שנתבקש הרב ריב"ש בישיב' של מעלה ובא בן הרב ר' צבי הירש זללה"ה ולקח מביתו הספר הזה עד שנתגלגל הדבר לעת ובא הספר הזה ליד בן ר' צבי הירש ה"ה החכם מו"ה אהרן נ"י והסכים בדעתו לדעת רבי ומורי ישעי' הלוי אשר היה מ"מ ב"ק דינאוויץ להעתיק את הספר הזה בראות את יקר הספר הזה אשר הולך לאיבוד כי הדפין הולכין למחוק. והנה קמתי אני הצעיר אשר מתאבק תחת רגלי הצדיקים, וציוה לי הרב מו"ר הרב ר' ישעי' להעתיקו, וגם בכתב שלח לי, וכה כתבו ואעתיק אותו אות באות. הנה אחדש"ט מודיע שהייתי ב"ק קאסניטין וראיתי ספר הצורף אצל התורני מו"ה אהרן נכד הבעש"ט ודברתי אדות הספר הלז שיהי' מועתק ויתגלה הספר הלז לאור עולם והזכרתי את רפ"מ שם שיוכל רפ"מ להעתיקו והסכימו וקבלו עליהם שיהיה רפ"מ אצל אחד מאוכלי שולחני הן בחול והן בשבת. כי האיש הנ"ל קיבל על עצמו בפני בחשק ובאהבה רבה. וייחדו חדר מיוחד לכתיבה ובכך אם רצונו הטוב ליסע לשם מה טוב ומה נעים. ע"כ תורף (תוקף) האגרת של מו"ר הרב המגיד מו"ה ישעי' הלוי. ובאשר שכמה שנים מימות ר' שבתי מראשקוב הייתי חושב תמיד איך יבוא לידי ואקיימנה ואעתיק אות באות כמו שעשיתי עתה. ובאשר שראיתי את הספר והנה הוא מראה מקום מדף לדף ואמרתי בלבי ארשום כל דף ודף. אך ורק שרבו כמו שרבו הכתב שעל הגליון. וא"א להעתיק דף על דף ממש ועשיתי ברצוני והבאתי כל ההגהות אשר היו בגליון בתוך הדף. אך זאת עשיתי בכל גליון וגליון רשמתי אותו בשני חצאי לבנה כזה (מראשיתו וכזה) מאחריתו. ובאשר שמצאתי עוד כתב אחר על הגליון ורשמתי אותו ברשימה זו בתוך זו מראשיתו כזה (ומאחריתו כזה) כדי להודיע שהוא כתב אחר. ואח"כ מצאתי שהכתב ההוא הוא כתב בן המחבר כמו שמבואר בדף ר"ל ע"א יע"ש והכתב הזה הי' ישן נושן עד שהולך למחוק. ומן שמיא הוא דזכי לי להיות מעתיקו וב"ה שלא עזב חסדו מאתי ומעם הרב בעל המחבר שנתן לי כח וראי' טובה להעתיקו. וחסדי ה' אזכיר ותהלתו אספר שנתן לי רשות לראות במקום שאין בני אדם רואין כי נמחק הכתב מרוב ימים ושנים. וגם הכתב הי' קטן מאוד ובלתי ע"ה (עזרת-השם) לא הי' להעתיקו. רק השם הי' עמי ועזר לי. ועל הטוב יזכר שם החכם ר' אהרן נכד הבעש"ט ששאל לי הספר לביתי כי בראותי כי גדלה העבודה ולא ליום היא המלאכה. לכן הוכרחתי לשאול הספר לביתי מכח צוק העתים שלא יכולתי לישוב חוץ לביתי כי אם אין קמח אין תורה. וב"ה (ברוך-הוא) שעזרני עד כה להעתיקו וזכות בעל המחבר וזכות הרב ריב"ש וזכות כל הצדיקים אשר הי' רצונם להעתיק הספר הלז יעמוד לי שאהי' מהעובדים את

מן הגניזה הסטולינאית

השם באהבה וביראה כרצון השם כ"ד המעתיק הראשון יהושע במה"ו אהרן מדינאוויץ מתגורר ב"ק דינאוויץ.

והיות כי הספר הלז הי' ג"כ בבית גנזי רבינו הקדוש איש אלקים הרב המגיד זצוקללה"ה מטשארנבל אשר נשאר לו לברכה מאביו הצדיק בוציו"פ(?) (בוצו"פ=בוצינא ופרישא) שהעתיקו מגוף הספר שמצא כתוב בבית הצדיק הרב רי"ה (ישעיה הלוי) מדינאוויץ, ואחרי הולקח (הלקח) ארון ה' מאתנו נתחלק לבניו בני אל חי לשלושה מהם עפ"י הגורל כי הי' מכורך בג' חלקים, וחלק האמצעי כנגד הראשון והאחרון. ותנאי הי' ביניהם שכל אחד מהבנים שירצה להעתיקו לעצמו ונתנו לו כולם להעתקה. וראשון הוא לכם לפתוח בהעתקה הרב המפורסם מו"ה אהרן שליט"א בן רבינו הנ"ל ע"י הכותב מרדכי בן רבקה מקאוולי. ואחריו יאיר נתיב יישר לכת אחיו ר"מ (ר' משה) ישמח משה במתנת חלקו אשר עלה עליו הגורל חבל בנעימים וזכה בגורל בחלק האמצעי מגנזי אביו ז"ל ומחובר לטהור טהור גברא זה משה האיש להעתיק לעצמו גם החלק הראשון והאחרון ג"כ ע"י הכותב הנ"ל וטובים השנים מן האחד להעתיק גם יחד לזה ולזה. ועתה נתעורר שלישי בקודש קרוב הבנים ה"ה הרב מו"ר אהרן מקארלין ונפשו איוותה להעתיק לעצמו הספר הלז ג"כ ע"י הכותב (הכותב) הנ"ל ועל כי שארם ובשרם הוא נתמלא רצונו הטוב ברשיון להיות הספר הקדוש הזה בבית גנזי מצוי ע"י הכותב ההוא המתגורר פה בטשאר-נאביל. ויען כי החלק האמצעי כפי שנתחלק בגורל בין האחים צי"ע (צדקתם יגן עלינו) יש בו דפין יותר מהחלקים בכפלים כאשר עוביו נראה לעינים, וכי קשה הוא לנטילת ידיים לכן חלקו הכותב לשנים. בספרו של הרב המפורסם מוהר"א מכבר וגם עתה זה פעמיים. ונראין כולם זו"ז כמעט בשוה וככה למראה עינים נאווה ויאמרו הכל יישר חילא לפעלא טבא, אשר כולם ישתוו כמעט במראה וקומה, ובין כולם תורת ה' תמימה, כי כולם תלוין זה בזה. ובזכות המחבר נזכה במהרה לומר הנה אלקינו זה, והמעייין יתהלך במישרים ולאחד יחבר הדברים':

מגוף כתב-היד

ששים (ששים בכאן החילותי לכתב אחר י"ב שנה מן דו"ר ודו"ר ואחר י"ב ימים עיני דילי מן יום ה' בז' ניסן תל"ד עד יום ב' ח' אייר תל"ד כידוע לי יה"ר שיחשוב קב"ה י"ב ימים לי"ב שנה שנה שלימתא של וו' שנה להשלים וו' מדה של קב"ה בשחרית עם וו' מדה של קב"ה דערבית שכל וו' דא סוד

מִן הַגְּנִיזָה הַסְטוֹלִינָאית

דור ודור ששים ושש שיתעורר קב"ה בעלמא לאות וו' של וזכרתי את בריתי יעקב כידוע לי וביום ח' אייר ה'נ"ל החילותי לכתב... ודוק).

[רסד ע"ב] ישועתך... בכור יהושע העשיל בכור שור שנולד ביום ו' ו"ו ימים לחדש אייר שנת שצ"ג לפ"ק.

[דף סא] רזא דמלה כתיב לגבי צור שאיהי קרתא חייבתא אתמר בה ונתתי אותה לצחיח סלע משטח חרמים תהי' בתוך הים וכתוב עוד ונתתיך לצחיח סלע משטח חרמים תהי' לא תבנה עוד כי אני יהוה נאום ולי אדוני כה אמר אדוני יהוה וכו' הלא מקול מפלתך וכו' וכתוב והרסו חומתיך ובתי חמדתך יצתו וכו' כלא אתמר בקרתא חייבא הנקראת ב"ח אלפין של אתוון מטר פולין דא פולין גי מקול דאתמר ביה קנה וסוף קמלו דא הרסו חומתיך כזה רזא דמלה כח של מטרפולין דא הן אתוין סביבותיו מסוד פנים ואחור חח אתוין גליפין כזה לחק עהכים נישצומכס. דה חושבנא של ה"ה אתוין של בשגם ה"ה בשר כלל חושבנא ששים רבוא ה"ה אתוין דששים רבוא מסטרא דנחש הקדמוני לפי פי הזוהר בראשית קפ"ד דאתברך ג"כ בששים רבוא את זה לעומת זה הוא ג"כ בשר דאתמר בה קץ כל בשר בא לפני. ואמר רש"י דא מלאך המות ר"ל אשם התלוי דאיהו אשם ו' לשון שקר דא כבפ"ט בדג. דא גי קץ הסנה והיו ימיו מאה ועשרים שנה. אוריננו ם דקוזפיר" דקיטרא נ"ל בגין איהו אשם ו' בקץ כל בשר דא קץ שם לחושך דילה בקצה של בגמר דלתות מן האת שנשברו דלתות דהוה בכל ד' ששים רבוא בכרס אחד דא: אתמלא בכרס אחד ה"ה פעמים אלקים מסטרא דאלהים אחרים דא ה"ה פעמים אלהים דא חושבנא ששים רבוא מחושבנא ה"ה אתוין בשגם ה"ה בשר מחושבנא ו"י אתוין שאתבני סביבות מטרפולין. וכדין צווח ירושלים וי בגין דאסתלק מינה נהורא של ה"ה פעמים אלהים מסטרא דאלהים חיים ומלך עולם. כח של תרין מקדשין ה"ה דהוה כל ה' כליל ה' אלהים ה' פעמים אלהים כה אנפין דא תל תל ים כל דא מתהדר לעתיד ואתבנא ה"ה מלאך ה' אלהים בים (כמו שנא ויסע מלאך האלהים דאיהו שורש שם ח' קנה כה"ת שירה שנעץ בים דא כה"ת גי וכפטיש דא גי יהוה מטה משה) מסטרא דמשה שיפן כה וכה ר"ל דא איהו ה"ה אתוין של בשגם הוא בשר שאיהו כליל חושבנא של ה"ה פעמים אלהים חיים דאית ביה כה כה אתוין מחושבנא ים שנחית בעומקי בתהום ים דאתמר ביה ותשליכם מצולה בלבב ים ים כנל וכדין בכה כה אתוין של ה"ה פעמים אלהים דיליה דסליק כחושבנא דתלת עלין ש מן די אתוין דאתמר ביה וכפטיש יפוצץ סלע דא בההיא שדי יתבר חילא של ששים רבוא קליפין דשדים שהם מסטרא דנחש עלי צור דנעץ בים דא קץ כל בשר דזוהמת בשגם הוא בשר שכלל

מן הגניזה הסטולינאית

חושבנא גי' אתווין סביבות מט' פולין יתברו חיליהון של ח' קנה ח' של ששים
רבוא דא חומת צ' יהרסו שלא תבנה עוד ותהיה צ' מט'פולין לצחית סלע
כלא כנפים דקנה דא וי' אתווין דיליה יתבלעו תוך ים ויטבעו בים כה כה ביד
אנפין וכפטיש יפוצץ סלע דא יד די מחית לצלם דזוהמת קין גי' עמים דילי
מה שנתאספו ביה שנאמר תחילה העמים נסבה אלי דא כולין יטבעו וינערו
רשעים בים סוף ואתתקין מה קנה וי' אנפין הנל בסוד הנה מחושבנא יו' דא
ר פעמים ו' דא ו' פעמים י' (?) גי' הנה לפי פי' הזוהר (תסח תסט).

דברייסיום של מעתיקי כתביהיד

'אמר המעתיק הראשון עד כאן נמצא כתיבת יד המחבר ה"ה הגאון מו"ה
יהושע העשיל במהו' יוסף מ"ק קראקא והעתקנו כמו שמצאתי וכמו שהקדמתי
בתחילות כתיבות הספר. ע"כ נגמר העתקה זו היא ההעתקה שניה ביום ה'
פ' ראה כ"ח לחודש מנחם אב דהאי שתא תקמ"ב לפ"ק ע"י הק' יהושע
במהור"ר אהרן נ"י מדינאוויץ מתגורר בק"ק דינאוויץ.

ועתה אני הכותב מרדכי בן רבקה אומר הנני לזמר בשבחין לאל הגומר עלי
להעתיק זה חלק רביעי והוא חלק האחרון מספר הצורף הלזה לסימו
עזרני ואקוה לאל אשר ירוממני וישוב ירחמני ובמהרה יושיענו, וזכות המחבר
עלינו יופיע ויוגבר למען לא יחסר לנו שום דבר וכי הספר הזה מרוב גודלו
ועוביו נחלק לארבעה חלקים, וזכות המחבר לנצח לנו יקום, להיות בספרי
צדיקים אשר לזכרון בספר המה חקוקים, גם אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו
נהיה מעובדי השם שומרי מצות וחוקים ובו ית' להיות דבוקים'.

[ב] ה ש ו ש ל ת ה ה ו ר ו ד ו י ק א י ת *

ר' שמואל הלוי מקוניבקה

||

ר' וולף מהורודוק

||

ר' דוד מהורודוק

||

ר' ישראל-יוסף הלוי מהורודוק (נפ' תרנ"ט?)

||

ר' וולף השני
מהורודוק

||

ר' משה מהורודוק
(נספה בשואה)

||

ר' אהרן
בלוניניץ
(נספה בשואה)

||

ר' אלתר
מהורודוק

||

ר' יצחק
מהורודוק
(נפ' תרס"ח)

||

ר' וולף השלישי
מהורודוק

||

נכדו
ר' ברוך
מהורודוק
||
ר' יחיאל
מהורודוק

ב י ת - א מ ד ו ר

ר' חיים-חייקל (נפ' תקמ"ז)

|

ר' שמואל
מרוש

||

ר' שמואל
מאמדור

|

ר' משה
משרשוב

סימנים: | — תלמיד; || — בן, נכד; ||| — חתן

* פרטים כרונולוגיים על הצדיקים בשני הדורות האחרונים נמסרו למחבר על-ידי צאצאיהם

1 אהרן אל מוהרר פקדין

2 ר' אשר מן ארלן
3 ר' אשר מן ארלן
4 ר' אשר מן ארלן

5 ר' אשר מן ארלן

6 ר' אשר מן ארלן

1. חתימת ר' אהרן הגדול מקארלין; 2. חתימות ר' אשר הראשון
מקארלין-סטולין; 3. חתימת ר' אהרן השני מקארלין; 4. חתימת
ר' אשר השני מסטולין; 5. חתימת הינוקא מסטולין; 6. חתימות בני
הינוקא מסטולין.

נח זאנאווער הרב ז"ל קרין. זאנאווער.

7

אהרן פערלאווער
שטיינבוים הסופר זאנאווער

8

היום יום השבת הטהורה
אשר הוא יום של שמחה ושל
שלום ושל שלום ושל שלום

9

אברהם אברהם

11

אברהם אברהם

10

אברהם אברהם

13

אברהם אברהם

12

7. חתימת ר' נח השני מלאכוביץ'; 8. חתימת ר' אהרן מקוידאנוב;
9. חתימת ר' יוסף מקוידאנוב; 10. חתימת ר' משה מקוברין; 11.
חתימת ר' אברהם הראשון מסלונים; 12. חתימת ר' אברהם השני
מסלונים; 13. חתימת ר' שלמה מסלונים.

מפתח האישים והמקומות

שמות האישים

אברהם-שמואל מברזנה, ראה: שמואל מברזנה	אבא מליבשיי 146—148
אהרן נכד הבעש"ט 173	אביגדור מפינסק, אב"ד 33 39—47 51—
אהרן בן חיים מברזנה 164	112 77 68 55
אהרן בן יצחק השני מברזנה 164	אברהם הראשון מסלונים 39 105 118 128
אהרן מדומאצ'בו 138	135—141 143 162
אהרן מהורודוק 164	אברהם השני מסלונים 142 161—163
אהרן מלאכוביץ' 119	אברהם השלישי מסלונים 163
אהרן בן הינוקא מסטולין 155 156	אברהם בן יששכר-אריה (לייב) מסלונים 163
אהרן מצ'רנוביל 174	אברהם מקאליסק 15 25 34 35 62 63 65
אהרן הגדול מקארלין 1 9—25 27 28 33	140 115 113 112 99 77 68
78 72 70 66 63 58 56 54 45 40 39 37	אברהם מקארלין 77
125 121 111 93—91 86 84 81 80	אברהם אייזינשטיין מדרוהיציין, ראה
אהרן השני מקארלין 16 28 29 38 57 58	אייזינשטיין אברהם מדרוהיציין
113 104 92 89—86 84—70 68 67 63 60	אברהם המלאך 32
174 172 152 151 139 131 122—119 115	אברהם וולפזון, ראה: וולפזון אברהם דיין
אהרן מקוידאנוב 104 119 121—127	אברהם קצינלנבוגן מבריסק-דליטא, אב"ד, ראה: קצינלנבוגן אברהם
אהרן בן מרדכי מלאכוביץ', אבי שלמה-חיים מקוידאנוב 63 115 120	אברהם-אבא-יוסף מסורוקה 144
אהרן סגל מוויטבסק 27 34 35	אברהם-אבלי רויזען ממאקוב 110
אהרן 'שותק' מז'ליכוב 68 77	אברהם-אהרן מפוכוביץ' 122
אורי 'השרף' מסטרליסק 28 29 38 39 44	אברהם-אלימלך מקארלין, ראה: אלימלך מקארלין
132 111 45	אברהם-יהושע-השיל מאפטה, ראה: יהושע-השיל מאפטה
אורי-אהרן גוטליב 43	אברהם-יוסף, שד"ר 75
אייזינשטיין אברהם מדרוהיציין 78	אברהם-יעקב מסאדאגורה, חתן אהרן השני מקארלין 75
אייזיק מאנשעס באמדור 98 99	
אייזיק ראובנס מזאבלודובי 97	
אייזיל 'חריף' מסלונים, אב"ד 139	
איזראעליט (משפחה) 54	

מפתח האישים והמקומות

ברוך מז'ליכוב 60	אייגר עקיבא, ראה : עקיבא אייגר
ברוך ממז'יבז' 43 62 63 67 68 80 81 112	איסר מווילנה 33
116 117	איציקל מליבשיי, ראה : חיים-יצחק מליבשיי
ברוך בן שמואל, שד"ר 78	אליהו, הגאון מווילנה 6 9 15—17 26 31
ברוך-יוסף ז"ק מקוברין 138	35—37 41 43 47—51 54 55 78 95 100
ברוך-מרדכי מקוידאנוב 121 122 124 125	108 125
ב'רוכוביץ', ראה : שניאור-זלמן מלאדי	אלימלך מליז'נסק 72 81
גדליה מברזנה 164	אלימלך מקארלין 50 70 155 157—160
גדליה מלודמיר 43	אליעזר מהורודנא, אב"ד 96
גובין (האווין) 132	אליעזר הלוי מפינסק, מ"ץ 14 15 25 40
גוטלופר אברהם-בער 50	אליעזר-ליפא קלפפיש 146
גוטליב שמואל-לנח 144	אלכסנדר-זיסקינד מהורודנא 108
גורדון יהודה-לייב, יל"ג 73—75	אלעזר-משה הורוויץ מפינסק, אב"ד, ראה : הורוויץ אלעזר-משה
גסן י. 2	אלכסנדר הראשון, צאר 52
גריגור'אר 11	אלתר מהורודוק 153 154
דוב מאמדור 107 108	אפשטיין מנחם-נחום מביאליסטוק, ראה : מנחם-נחום אפשטיין מביאליסטוק
דוב-בער ממזריץ', ראה : בער ממזריץ'	אר"י, ראה : האר"י
דובנוב שמעון 1 2 29 37	אשר הראשון מסטולין-קארלין 25 28 38
דוד מהורודוק 151	39—43 45 47 49 51 52 56—68 70 72
דוד מווילנה, מ"ץ 31	77 79 81 84 86 102 107 111 112 115
דוד ממאקוב 9 26 45 92 94 96—100 108	120 122 128 132 149 151
112	אשר השני מסטולין 57 70 72 74 75 77
דוד מפינסק 31	80 84—86
דוד הלוי מסטפאן 68 144 148 149	אשר בן הינוקא מסטולין 155 157
דוד-שלמה מקוברין 138 161	
דרז'אוויץ 53	באכלינסקי דוד-צבי 11 78 127 165 171
האווין, ראה : גובין	172
האר"י 12 100 171	ב'בלה מהורודוק, ראה : וולף השני מהר"ר רודוק
הגאון מווילנה, ראה : אליהו הגאון מווילנה	ב'ובר 1 157
הורודצקי ש. א. 1	ביילין מפינסק, רב מטעם 151
הורוויץ אלעזר-משה מפינסק, אב"ד 73	בן-עזרא ע. 86
135	בן-ציון רבינוביץ מברזנה 164
הורוויץ פנחס מפראנקפורט-דמיין, ראה : פנחס הורוויץ	בנימין מלידא 121
הינוקא מסטולין 86—90 104 105 155	בער ממזריץ' 4 9—11 13—17 21—23 25
הירש בן איסר מהורודנא 26 93	32 33 37 38 40 54 91—93 97—99 105
הירש בן דוד מווילנה 107	110—112 144
המגיד הגדול ממזריץ', ראה : בער ממזריץ'	בעש"ט 4 6—9 17 54 61 100 144 172 173
המגיד מצ'רנוביל, ראה : מרדכי מצ'ר-נוביל	בצלאל מקוברין 5
	ברדקי ישעיה 78

מפתח האישים והמקומות

השיל מאפטה, ראה : יהושע־השיל מאפ־טה	חנה'לע בת אלימלך מקארלין 159
השיל צורף, ראה : יהושע־השיל צורף	חנוך מאלכסנדר 21
הרב דוולפה (דוואלפע) 52	חפץ חיים, ישראל־מאיר הכהן מראדין 89
הרשל קולודנר 52 42	טוטלמן (טוטלמין) 47 42
הרשלי בן הבעש"ט, ראה : צבי בן הבעש"ט	יהודה חסיד 5
וולף הראשון מהורודוק 154 151 150	יהודה־לייב מסוסוב, ראה : משה־לייב מסוסוב
וולף השני (בובלה) מהורודוק 154 153	יהודה־לייב מפינסק 31
וולף השלישי (וולוולה) מהורודוק 153	יהודה־לייב לוויין, ראה : יהל"ל
165 154	יהודה־צבי מסטרטין 39
וולפזון אברהם דיין, שד"ר 78	יהושע מדינאוויץ 176 174
ויטאל חיים, ראה : חיים ויטאל	יהושע־השיל מאפטה 81 68
ויינר נתן־נטע 159	יהושע־השיל צורף 12 165 170 172—176
וייצמאן חיים, אבי אמו 145	יהל"ל — יהודה־לייב לוויין 87 136—138 141
זאב־וולף מהורודנא 10	יוחנן מלאכוביץ' 161
זוסיא מאניפולי 81	יוחנן מקארלין 165 161 160 155
זילברמן שמואל־מוני 78	יוסלה טאלנר 87
זליג מווילנה 31	יוסף אבי יהושע־השיל צורף 172
זלמן בורוכוביץ', ראה : שניאור־זלמן מלאדי	יוסף בן יצחק מברזנה 149
זלמן מיליאטר 50	יוסף בן שמואל מברזנה 164
חיים בן אהרן מברזנה 164	יוסף מפינסק 67 51
חיים חתן יצחק מברזנה 164 149	יוסף מקוידאנוב 161 127 126
חיים מווילנה 33	יוסף־שאויל נתנזון מלמברג, אב"ד, ראה :
חיים מווילנה, שליח המתנגדים 51 48	נתנזון יוסף־שאויל
חיים מפינסק 14	יחיאל ממוש 162 116
חיים בן הגאון מקארלין 78	יחיאל מרגלית 8
חיים בן פרץ הכהן רפפורט מפינסק, אב"ד, ראה : רפפורט חיים בן פרץ הכהן	יחיאל־מיכל מברזנה 149 148
חיים ויטאל 171 165 12	יחיאל־מיכל מזלוצ'וב 144 68
חיים־חייקל מאמדור 17 25 30 34 44 91—	יחיאל־מיכל מליבשיי 149 146
128 110	יל"ג, ראה : גורדון יהודה־לייב
חיים־חייקל השני מאמדור 108	יעקב מנזבומינסק 122
חיים־יצחק מליבשיי 146 145	יעקב מסאדאגורה, חתן הינוקא מסטולין 157
חיים כהן מפינסק 78	יעקב בן הינוקא מסטולין 160 159 155
חיים מלאך 5	יעקב מפינסק 31
חיימוביץ', ראה : אביגדור מפינסק	יעקב אבי אהרן הגדול מקארלין 10
חייקא מאמדור, ראה : חיים־חייקל מאמר דור	יעקב בן אהרן הגדול מקארלין 77
	יעקב טליחאנר 87
	יעקב פראנק 5

מפתח האישים והמקומות

ישראל-צבי-הירש מקידאנוב 125	יעקב-יוסף מפולנאה 81 34 30
יששכר-אריה (לייב) מסלונים 163	יעקב-יצחק מלאנצוט, 'החוזה' מלובלין 81 30
יששכר-בער מליובאביץ' 32	יעקב-לייב מליבשיי 164 147 146
לוי-יצחק מברדיצ'ב 30 29 26 18 15 14	יעקב-קופל בעל ה'סידור' 81
107 97 81 62 44 40 37 35 32	יעקב-קופל השוחט 68
לווין בצלאל 104	יעקב-שמעון 68
לווין יהודה-לייב, ראה : יהל"ל	יפה משה 77
לווין ישראל 146	יצחק הראשון מברזנה 149
לווין נח-חיים 135	יצחק השני מברזנה 164
לווין שאול 75 74	יצחק מהורודוק 154 153
לוצקי משה, ד"ר 89	יצחק פרלוב מוילייקה 121
לוריה (משפחה) 74 73	יצחק מורקי 133
לוריה אהרן 75 74	יצחק מנסכין' 152 151
לוריה חיה 75 74	יצחק בן וולף חתן מרדכי מלאכוביץ' 55
לייב מסטולין 149	113
לייבעלע מליבשיי, ראה : יעקב-לייב מליבשיי	יצחק בן פייביש מלאכוביץ' 116
לפידות (משפחה) 78	יצחק לוריא אשכנזי, ראה : האר"י
מאזעסזאהן, ראה : סמולנסקין פרץ	יצחק פרלוב, ראה : יצחק פרלוב מווי-לייקה
מאטיל מצ'רנוביל, ראה : מרדכי מצ'ר-נוביל	יצחק-אהרן מליבשיי 164 144
מאיר אבי שלמה מקארלין 24	יצחק-אייזיק מקומארנה 107
מאיר מביחוב 113 65	יצחק-מתתיהו, אבי אברהם הראשון מס-לונים 139
מאיר מארים מקוברין 146 138 136 135	יקאטרינה השנייה, הצארית 47
מאיר מרגליות 37 30	ירחמיאל-משה מקוז'ניץ 84 80
מאיר-קי ביאליסטוקר, ראה : מאיר-שלום מביאליסטוק	ישעיה ברדקי ראה : ברדקי ישעיה
מאיר-שלום מביאליסטוק 161	ישעיה הלוי מדינאוויץ 174 173
מהר"ל מפראג 165	ישראל מוילנה 97
מיכל מלאכוביץ' 116 115	ישראל מסאדאגורה, ראה : ישראל מרו-זין
מיכל מקושיווקה 151	ישראל מפולוצק 95 32 25 23 11
מיכל-אהרן מסלונים 142	ישראל מקוז'ניץ 77 68 65 63 61 60 44 43
מיכלה מברזנה, ראה : יחיאל-מיכל מ-ברזנה	103 81—79
מימון שלמה 99 92 25 11—9 5	ישראל הינוקא מסטולין, ראה : הינוקא מסטולין
מנדל מבאר 81	ישראל אבי משה מקוברין 128
מנדל מהורודוק, ראה : מנדל מוויטבסק	ישראל מרוזין 133 129 84 81 78
מנדל מוויטבסק 76 32 26 25 23 16 11 7	ישראל בעל-שם-טוב, ראה : בעש"ט
150 122 98 93 77	ישראל-יוסף מהורודוק 164 154 152 151
מנדל ממינסק, ראה : מנדל מוויטבסק	ישראל-יעקב מקוברין 135
מנדל מקוצק 135 80	ישראל לייבל 112 107 100 52 48 45 44
	114

מפתח האישים והמקומות

נח מנסוויז' 111	מנחם-מנדל מוויטבסק, ראה : מנדל מווי-
נח מסלונים בטבריה 163 139	טבסק
נח-חיים לוויין, ראה : לוויין נח-חיים	מנחם-נחום מפינסק 31
נח-נפתלי מקוברין 131 135—138	מנחם-נחום אפשטיין מביאליסטוק 143
נחום מברזנה 164	161
נחום מלודמיר 43	מנחם-עזריה מפאנו 35
נחום מצ'רנוביל 81 68	מרגליות מאיר, ראה : מאיר מרגליות
נחום-שלמה בן משה מסטולין 157	מרגלית יהיאל, ראה : יהיאל מרגלית
נחמיה מקוידאנוב 161 126	מרדכי הראשון מלאכוביץ' 1 22 29 38 39
נחמן סגל מפינסק 31	—43 49 55 59 62 63 65 107 108 110—
ניקולאי הראשון, צאר 132 72	117 119 120 122 128 140 162
נפליוייב, מושל-פלך 42	מרדכי השני מלאכוביץ' 119 120 127
נפתלי ממינסק 5	מרדכי מנסכיז' 81 151
נפתלי-צבי, נכד הבעש"ט 76 77	מרדכי מקובלי 174 176
נתן ממאקוב חתן חיים חייקל מאמדור	מרדכי מקרמנץ 68
100	מרדכי מצ'רנוביל 68 107 174
נתנזון יוסף-שאול מלמברג, אב"ד 135	משה מהורוודוק 165
	משה מלודמיר 39 43
סגל אהרן מוויטבסק, ראה : אהרן סגל	משה מסטולין 155—160
מוויטבסק	משה מצ'רנוביל 174
סמולנסקין פרץ 73	משה מקוברין 1 39 109 110 113 115 118
סעדיה מווילנה 48 51	127—140 146 162
	משה משרשוב 108—110 128
עקיבא אייגר 125	משה-אהרן מאמדור 108
	משה-אהרן מקוברין 161
פאוול הראשון, צאר 42 54	משה בוראק מאמדור 110
פייביש מלאכוביץ', אב"ד 116	משה גוטליב 43
פייגה-בתיה אשת אשר הראשון מסטולין	משה-בער בן אהרן 'שותק' מז'ליכוב 60
60	77
פנחס הורוויץ מפראנקפורט-דמיין 10	משה-דוב מסטולין, ראה : משה-בער בן
112	אהרן 'שותק' מז'ליכוב
פנחס מקוריץ 7 68	משה חאגיז 123
פראנק יעקב, ראה : יעקב פראנק	משה-יהודה-לייב מסוסוב, ראה : משה-
פריזל, מושל-פלך 49	לייב מסוסוב
פרל אם אהרן הגדול מקארלין 70	משה יפה, ראה : יפה משה
פרל בת אשר הראשון מסטולין ואם	משה-לייב מסוסוב 68 115 116
שלמה-חיים מקוידאנוב 60 121	משה קורדובירו 123
פרלה, כלתו של משה מסטולין 157	משה קליערס בטבריה 142
פרלוב, שם המשפחה של שושלת קארלין	
70	נח מהורודישץ' 122 125
פרלוב, שם המשפחה של שושלת קוידא-	נח הראשון מלאכוביץ' 39 63 114—120
נוב 121	122 127—129 135 139 140
	נח השני מלאכוביץ' 119 161

מפתח האישים והמקומות

שלמה מסלונים 163	צבי בן הבעש"ט 173 15 8
שלמה מקארלין 35—32 30—23 17 14 1	צביהירש מפינסק 31
107 97 81 80 67 63 54 45—43 40—37	צביהירש קוידאנובר 5
149 140 117 116 111	צ'מרינסקי חיים 145
שלמה-דוד-יהושע מסלונים, ראה: שלמה מסלונים	קצינלנבוגן אברהם מבריסק-דליטא,
שלמה-זלמן מנאשסק 9	אב"ד 37 32—30
שלמה-חיים מקוידאנוב 119 116 115 39—	קרמן מרדכי 74
127 126 122	
שלמה כ"ץ מפינסק 35	ראדזיוויל 45 7
שלמה מימון, ראה: מימון שלמה	רבינוביץ בן-ציון 164
שמואל מאמדור 106 104 103 101 97 44—	רבינוביץ שאול-מנדל הלוי 52 29
108	ריב"ש, ראה: בעש"ט
שמואל מברזנה 164 150 149	ריינס יצחק-יעקב מלידא, אב"ד וראש-
שמואל מווילנה, אב"ד 36 35	ישיבה 89
שמואל מסלונים 163—161 143—139	רפאל הכהן מפינסק, אב"ד 40 11 9 6
שמואל הראשון מקושיווקה 151	רפפורט חיים בן פרץ הכהן מפינסק,
שמואל השני מקושיווקה 151	אב"ד 148
שמואל מרוש 110	
שמואל-אברהם שפירא מסלאווא 78	שאול קארלינר, ראה: לוין שאול
שמואל חסיד 8	שבתי מראשקוב 173 172
שמואל-מוני זילברמן, ראה: זילברמן	שוכמאן 12
שמואל-מוני	שלום מבראהין 125 124
שמריהו מאולבסק 68	שלום מווילייקה 162 116
שמריהו מליבשיי 148—144	שלום מפינסק 31
שניאור-זלמן מלאדי 28 26 25 18 15 11	שלום מקוידאנוב, ראה: שלום מבראהין
63 62 55—52 50 49 47 46 35—32 30	שלום-אלתר מקוידאנוב 161
125 116 114 112 107 100 68 65	שלוסברג יוסף 124 123
	שלמה מחלם 8
תשבי י. 20	שלמה מלודמיר 43

שמות המקומות

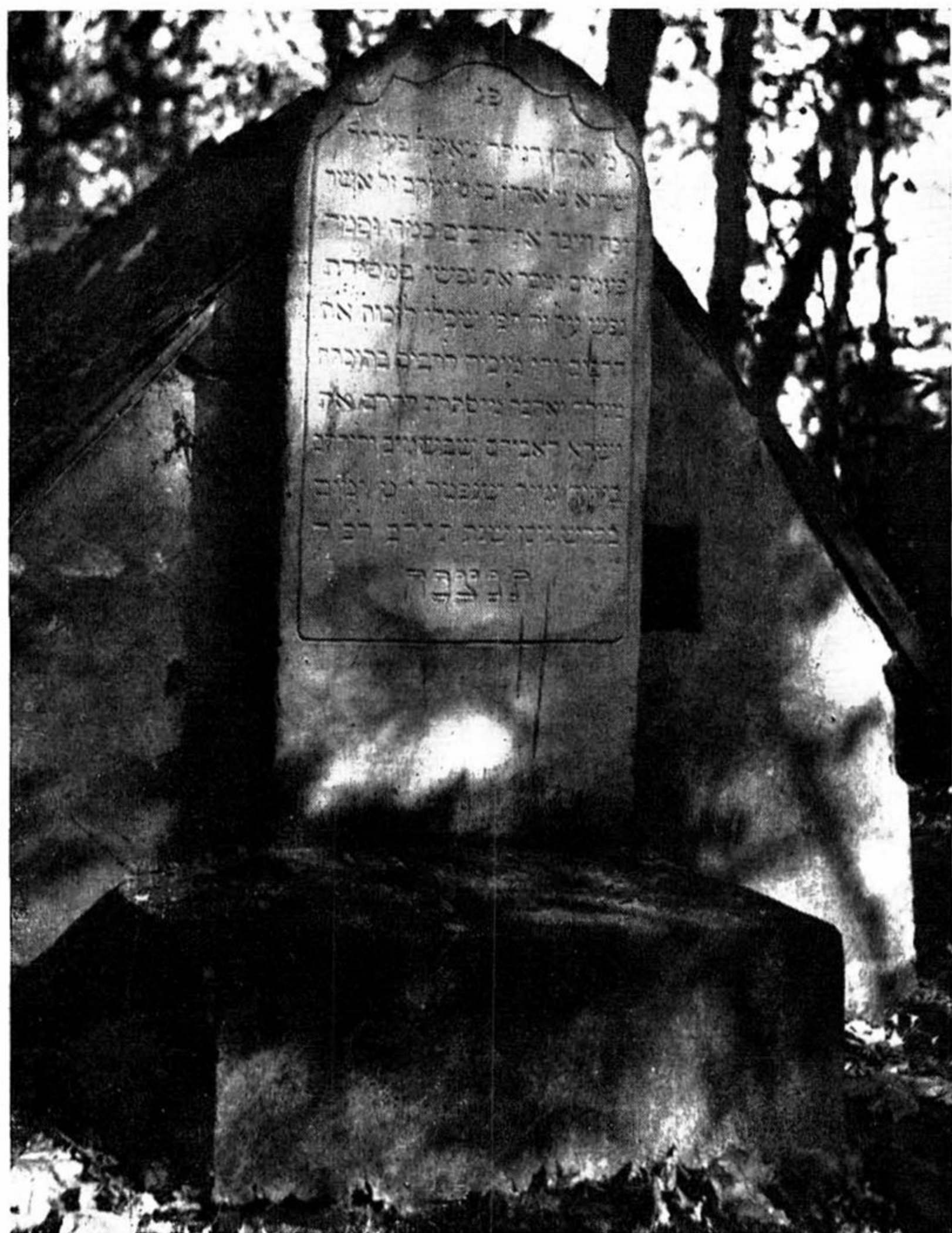
ברודי 96 94 93 23	אודיסה 87
ברזנה 164 150 149 144 126 125	אולבסק 68
בריסק-דליטא 143 138 93 32 23 17 7 5	אינדורה, ראה: אמדור
בשנקוביץ' 34	אמדור 128 110—91 45 32 25 3 1
גרודנה, ראה: הורודנא	באראנוביץ' 163—161 139 126 120
	ביאליסטוק 162 161 143
דאוויד-הורודוק, ראה: הורודוק (פלך מינסק	בראהין 125
	ברדיצ'ב 40 37 35

מפתח האישים והמקומות

יאנובה 148 146 145 78 10	דוברוביץ, ראה : דומברוביץ
ירושלים 163 161 160 158 139 78 77	דומברוביץ, דומברוביצי 164 43 41
	דומאצ'ב 138
לאכוביץ' 115 112 87 55 53 48 44 20 10	דטרויט (מישיגן) 160
161 142 141 132 128 127 120 119 116	דינאוויץ 176 174 173
לאכווה 150	דרוהוביץ' 88 86
לאדי 45	דרוהיצ'ין 129
לבוב 114	
לודמיר 111 97 43 39—37 34 24	האמדורא, ראה : אַמדור
לונניץ 165 164 157 154—152 150 149	הומבורג 90
לוצק 160 155	הורודוק (פלך מינסק) 153—150 144 126
ליבשיי 148 146 144 126 3	הורודוק (פלך ויטבסק) 26
לידא 165 125 89	הורודישץ' 122
ליובשוב, ראה : ליבשיי	הורודנא 96—93 91 47 32 31 27 17 8 5 1
לסלי 40	126 110 108 100
מוהילוב (רייסן) 39 33 5	וארשה 156 155 87 30
מוטילי 146 145 134	וולוז'ין 165
מז'בז' 68 67	וולקוביסק 110
מזריץ' 40 32 25 22 21 15 13 11 10 9 4 1	וידז 55 50
92 84 59	ויטבסק 35 33 27 5
מינסק 54—51 48 47 42 26 25 17 16 11 5	וילנה 37—35 33—30 26 25 23 17 16 11 5
162 136 127 126 120 112 108 98 93	113 112 108 96—93 91 55 53—45 41
מלינוב 88 84	161 126 124 123 120
	ויסוקי 7
נאווארודוק 121	ולאדימירץ 159
נובוגרודוק, ראה : נאווארודוק	
נובומינסק 122	
ניו-יורק 161 160	זאמט 5
נסוויז' 151 121 12—10	זלובין 41
נסכיז' 151 121	זלווה 96 95 31 30
סאווראן 130 129	זלוצ'וב 121
סארני 164 149	ז'ליכוב 62 60 44 30 29 14
סטולין 80 75—73 66 60 59 56 48 44 41 2	ז'מוד, ראה : זאמט
150 149 128 120 116 105 89 87 86 84	
171 168 165 164 157—155 152	חומסק 145 14
סטפאן 149	חיפה 160
סטרליסק 45	
סיביר 50	טבריה 158 142 139 123 122 115 78 77
סלונים 142 139 136 128 110 108 91 48 20	163 161 160
163	טורוב 120
סלוצק 113 112 91 53 31 24 17 12 10 7 5	טליחאן 145
126 120	טיקטין 98 93

מפתח האישים והמקומות

קוֹז'ניץ 79	פּוֹלֹבִיץ' 122
קוֹידאַנֹב 126 124—119 91 87 20	פּטֶרבוֹרג 112 54—52 49 47
קולישקי, ראה : קאליסק	פּטֶרִיקוֹב 30
קושיווקה 151	פּייסק 128
קיוב 87	פּינסק 29 26 24 23 17 15—13 11 10 8 5 1
קלצק 112 12	55—51 48—46 44—39 37—35 32 31
קראקא 172 93	149 146—144 139 126 113 97 91 78 73
קרמנץ 66	164 159 158 155 151—
	פּראַנקפּורט־דמיין 90
ראדושקוביץ' 117 55	צפת 166 160 158 123 78
ראדין 89	צ'רנוביל 174 121 45
ראשקוב 68	
רובנה 164 149	קאליסק 14
רוקיטנה 68	קאסניטין 173
רוש (רוס) 110	קארלין —23 21 20 17—14 12—10 3 2 1
ריגה 50 49	54 52 48 46—41 39 37—35 33—31 25
	116 113 97 92 91 88 75—72 70 66 59
שאנחאי 141	159—157 155 149 144 142 131
שקלוב 96 93 39 33 32 26 17—15 8 7	קובנה 5
שרשוב 128 110 109	קזברין 135 132 131 129—127 109 91 20
	150 148 146—142 139—
חל־אביב 163 160 155	קוֹז'אנאָה־וֹרודוֹק 150 89

קברו של ר' אהרן הגדול בקארלין
[מצלום משנת 1932]

ה'אוהל' על קברם של ר' אהרן ור' נח השני בלאכוביץ'

קברו של הינוקא מסטולין
בפראנקפורט-דמיין

צוואה

מכתובת יד קדוש הרב המפורסם בוצינא קדישא
חסידא ופרישא נ"י ע"ה פ"ה אור ישראל וקדושו
איש אלקים קדוש מוה"ר אהרן זצוק"ל
מקארלין זכותו יגן עלינו

גם זמר נלה מרבי הקדוש המפורסם ומוה"ר אהרן הנ"ל
אשר היה ונשרר ברוח קדש בשבת קודש

ועשינו חיבור לטהרה במחברת הקדוש הודות
ודגירות ישראל מכני של
הרב הקדוש הנ"ל היה הרב
המפורסם בוצינא קדישא חסידא ופרישא נ"י ע"ה פ"ה אור
ישראל וקדושו קש"ת מוה"ר אשר זצוק"ל
מקארלין זכותו יגן עלינו

זבא לביה הדפוס על השופטים היה המופלג הגביר
מוה"ר משה יודא ל"ב הדוי איש
הדיווין כי גיטו המופלג הגדול מוה"ר
ישעי אשר נ"י בהרב הגאון האדיר ומוה"ר
יצחק שמשון הדיווין
מייגלש נ"י חכמים

שערנאוויץ

כפית תרמ"ו לפ"ק

Exernowiz 1855.

Gedruckt bei Johann Schardt und
Sohn.

שער הצוואה

של ר' אהרן הגדול מקארלין

בית הכנסת של חסידי קארלין בטבריה

תו"י - נגינה

 ל - אַ גים - וו - ע - ל ח - ל - סו - ו יון - על לך - מ

 גים - ד - א - גי - ד - א - גים - ל - א - ד - הי -

 דון - עי - ? - א - פ - לם - פ - לם - ד - עמ

 ד - א - ד - א - חד - א - פ - לם - דון - גי -

 חד - א - שמו - ו - חד - א - גי -

מנוחה ושמחה

זמירות לליל שבת

[מניגוני ליבשיי. מפי דוד כהן, תל-אביב. רשם יהויכין סטוצ'בסקי] בשלוה

 ה - ה - ג - אור חה - שמ - ו חה - ג - מ

 דים - מ - מ - ח - מ יום חון - ג - ש יום דים -

 דים - מ - מ - ח - מ יום חון - ג - ש יום

 דים - עי - מ מה - ה דיו - זוכ - ו דיו - שומ

 דים - עומ - ו אים - רו - פ כל אשה - ש - ל פי

 די די די די

מן הסימן עד הסוף

יה אכסוף נועם שבת

זמר לשבת לר' אהרן הגדול מקארלין

[מניגוני קארלין מפי יהושע מירון, בן ר' פייבל אורבך מצפת. רשם משה ביק]

בדבקות

1.

2.

סוף
Fine

יה רבון עולם

ניגון שבת להאדמו"ר מסלונים

[מניגוני סלונים. רשם מ. ש. גשורי]

והיא שעמדה

ניגון ליל-הסדר

[מניגוני סלונים. רשם מ. ש. גשורי]

עֹמֵם דוֹר-וְדוֹר כָּל־שָׁבַ לֹא-אֶ
 גוֹ-תָּ לֹו-כֶּ לְ-
 הוּא רוֹנֶה-בְּ דוֹשׁ-קָּ הָ-וְ
 גוֹ-תָּ לֹו-לֵב גוֹלִי-עַ דִּים-
 דָּם-זֶי-מֶ גוֹ-לְ-צִי-מֶ הוּא רוֹנֶה-בְּ דוֹשׁ-קָּ הָ-וְ
 דָּם-זֶי-מֶ גוֹ-לְ-צִי-מֶ

מריקודי קוברין

[רשם מ. ש. גשורי]

The musical score consists of seven staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (C). The melody is composed of eighth and sixteenth notes, with some rests. The second staff continues the melody. The third staff includes a repeat sign. The fourth staff has a first ending bracket labeled '1.'. The fifth staff has a second ending bracket labeled '2.'. The sixth and seventh staves continue the melody.

מריקודי לאכוביץ'

[מפי זאב בר-נוח, בנו של האדמו"ר מלאכוביץ'. רשם משה ביק]

הצילנו נא מיד אחי

[מניגוני קארלין. רשם משה ביק]

בניגון עצוב זה היו חסידי קארלין מזמרים את הפסוקים שבגוף התווים בשעת שלוש הסעודות בשבתות שאחר חג הסוכות, משום שאז החלו ברוסיה ימי הגיוס לצבא

גִּי - פֶּה - הָ - וְ - בּוֹא - פֶּן - תּוֹ - אֹ

מֶרֶץ - אֶתְּ - הָאֵלִים - בְּעַל אִם

טִיב - אֵי - טִיב - הֵי - תָּ

אליהו הנביא

זמר למוצאי שבת אחר ההבדלה

[מניגוני לאכוביץ. מפי זאב בר־נוח, בנו של האדמו"ר מלאכוביץ. רשם משה ביק]

1.

2.

1.

2.

אשת חיל

ניגון שמחת תורה לאחר הקפות

[מניגוני קארלין. מפי יהושע מירון, בן ר' פייבל אורבך מצפת. רשם משה ביק]

מגן אבות

תפילת ערבית לשבת (מניגוני "השולחן" בבית הרב)

[מניגוני לאכוביץ'. מפי זאב בר-נח, בנו של האדמו"ר מלאכוביץ'. רשם משה ביק]

מגן אבות

תפילת ערבית של שבת

[מיוחס לרבי משה מקוברין. רשם מ. ש. גשורי]

רו - ב - בך - בות - א - גן - מ

ב - תים - מ - יה - ה - מ

ב - תים - מ - יה - ה - מ - מא -

דוש - ק - ה - אל - ה - רו - מ - א - מ -

ב - מו - ע - ה - גי - מ - ה - הו - מו - ב - אין - ש

שו - קד - בת - ש - יום - 1. שו - קד - בת - ש - יום - 2.

ש - יום - קד - בת - ש - יום -

ניגון לתפילת מוסף לשלש רגלים

Andantino

[illegible]

הקטע האחרון של הניגון, החל מהמלים 'ושם געלה' מושר פעמים אחדות בהתלהבות רבה

ה - ג - צו - ר' שו - ע - ש' בות - א' גלל - ב'
 ע - ש' בות - א' גלל - ב' בות - א' גלל - ב'
 ה - ג - צו - ר' שו - ע - ש' בות - א' גלל - ב'
 ה - ג - צו - ר' שו - ע - ש' בות - א' גלל - ב'
 ה - ג - צו - ר' שו - ע - ש' בות - א' גלל - ב'
 ה - ג - צו - ר' שו - ע - ש' בות - א' גלל - ב'
 ה - ג - צו - ר' שו - ע - ש' בות - א' גלל - ב'
 ה - ג - צו - ר' שו - ע - ש' בות - א' גלל - ב'
 ה - ג - צו - ר' שו - ע - ש' בות - א' גלל - ב'
 ה - ג - צו - ר' שו - ע - ש' בות - א' גלל - ב'

